

Samfunn for alle

NORSK FORBUND FOR UTVIKLINGSHEMMEDE

3
2021

Besøksforbud
Side 8

Hvordan skaffe seg et hjem
Side 21

Fysisk aktivitet og sosialt liv
Side 24

Håp om endring

Hedvig Ekberg
Generalsekretær

NFU kjemper kamper på en rekke områder. Mange kamper må vi ta fordi lovene som er laget, ofte med gode intensjoner, ikke blir fulgt av de som skal bruke dem. Det skjer noe på veien fra lovgiver og til utfører.

Men det finnes også lover som, til tross for å være nye og skulle føre til bedring, ikke er gode. Jeg tenker her på vergemålsloven. NFU ga allerede i 2004 uttrykk for at vi ikke var enige i forslagene til ny lov som ble lagt frem. Kritikken fra NFU ble enda sterkere når vi så hvordan ordlyden i loven satt i praksis, medførte mange uholdbare resultater.

Etter flere års kamp, uten å nå helt frem, bidro reportasjen i VG om Tolga-brødrene, Riksrevisjonens rapport og rapporteringen til FN på Funksjonshemmedes konvensjon til at myndighetene nå ser at vergemålsloven må endres.

Stortinget har nå bedt om at det blir tatt en helhetlig gjennomgang av vergemålslovgivningen. Det er et stort arbeid som må gjøres, så det vil ta tid, men det er startet og NFU er med i arbeidet.

En annen oppgave, som også gjelder endring av lov, handler om å få CRPD inn i menneskerettighetsloven, på lik linje med en rekke andre konvensjoner, slik som for eksempel kvinnekonvensjonen og barnekonvensjonen. Etter siste behandling på Stortinget har vi et håp om at vi har kommet et godt stykke på vei i å lykkes, selv om vi ikke nådde helt frem denne gangen.

NFU vil ha et klart og tydelig fokus på å få konvensjonen inn i loven og la spørsmålet om å få Norge til å akseptere tilleggsprotokollen ligge. Tilleggsprotokollen handler om å gi enkeltpersoner rett til å klage til FN-komiteen. Vi tenker dette ikke er like viktig fordi vi vet at mange ikke orker å klage til Statsforvalteren, langt mindre ta en sak til domstolen. Å skulle klage til FN-komiteen vil gjerne fremstå som uoverkommelig.

Vi er utålmodige, syns vi har ventet lenge og skulle gjerne vært i mål allerede. Men vi får glede oss over at det i alle fall skjer noe. I tillegg får vi glede oss over at det er sommer og lyse og forhåpentligvis varme dager vi nå går i møte.

God sommer!

Samfunn for alle

**Medlemsblad for
Norsk Forbund for Utviklingshemmede**

Fem utgivelser per år
Årsabonnement: 400 kroner
ISSN: 0803-5105

Ansvarlig redaktør:
Jens Petter Gitlesen
jpg@nfunorge.org

Korrektur:
Ann-Elisabeth Grønhaug
Helene T. Strøm-Rasmussen

Adresse:
Samfunn for Alle,
NFU Postboks 8954
Youngstorget
0028 Oslo

Sentralbord: 22 39 60 50
E-post: post@nfunorge.org
www.nfunorge.org
www.facebook.com/NFUorge

Annonseakvisitør:
Salgs Forum AS
Tlf: 51 31 57 00/91 59 05 78
E-post: post@salgs-forum.no
www.salgs-forum.no

Forsidebilde: Cliff Booth, pexels.com

Design og layout: Marte Louise Lilleby / Aase Bie
Trykk: Gunnarshaug trykkeri

Utgivelse 3, 2021 kommer uke 40
Frist for saker: 1. september
Annonsefrist: 1. september

INNHold

4 LEDER: Pandemi, beredskap og sosial rettferdighet

6 Uklart lovverk

8 Skivebom fra Koronakommisjonen

12 Spørsmål til Bent Høie

15 Helt uenig med Høie

16 Et hjem skal være et hjem

18 Nedbygging og oppbygging

20 Hvordan skaffe seg et hjem

24 Fysisk aktivitet og sosialt liv

26 Jeg vil stemme - igjen!

28 Bedre enn fryktet, verre enn håpet

30 Dette har jeg drømt om!

32 Å leve med høy risiko under høyt smittetrykk

38 Internasjonalt

43 BankID og koronasertifikat

Pandemi, beredskap og sosial rettferdighet

Tom Tvedt
Forbundsleder

14 måneder har landet vårt vært i en slags unntakstilstand. Jeg er blitt vant med munnbind og i møter via Internett. Men jeg har ingen grunn til å klage. Situasjonen er langt mer krevende for dem som er avhengig av bistand og tilrettelegging. Mange har blitt flinke både til å se på TV og å gjøre ingenting. Det er ikke bare koronaviruset som er farlig. I et folkehelseperspektiv vet vi at lediggang kan være skadelig både på kropp og sjel.

Beredskapsplanlegging er et fint ord. Vi har et hav av lover og forskrifter for å sikre en tilstrekkelig beredskap. Beredskapsloven, helseberedskapsloven, sivilbeskyttelsesloven, forskrift om kommunal beredskapsplikt og forskrift om beredskapslagring av såkorn er bare noen av de flere hundre lovene og forskriftene om beredskap. For mennesker med store behov for bistand, startet beredskapsplanleggingen først etter at landet vårt ble stengt ned den 12. mars 2020. Lover, forskrifter og andre reguleringer ble ofte utarbeidet på under en uke. Under et slikt tidspres, blir det ikke gjennomtenkte tiltak. En sak er lovverket, en helt annen sak er praksis. Når det gjelder mennesker med utviklingshemning synes verken lovverket, nasjonale politiske målsetninger eller internasjonale forpliktelser å bety så mye i praksis. Tilsyn på feltet avdekker normalt lovbrudd i 70 til 90 prosent av tilfellene, uten at det medfører så mye. Under pandemien, når behovet for kontroll var størst, så var det knapt tilsyn. Fra Helsetilsynets nettside finner en ikke en eneste tilsynsrapport verken om de lovlige eller ulovlige smitteverntiltakene.

TJENESTENE FORSVANT

Tiltakene som ble innført var utvilsomt velmente, men svært ofte rammet de unødig. Tjenestene forsvant. Det var krevende for dem som hadde hjemmeboende barn med store bistandsbehov. Avlastningen forsvant. Alt av fritidsaktiviteter forsvant. Det ble innført besøksforbud og mennesker med utviklingshemning ble pålagt et hav av reguleringer for hva de fikk lov til og hva de ikke fikk lov til i egne hjem. Om tiltakene var lovlige eller ulovlige, var det få som stilte spørsmål om.

Frivilligheten ble stort sett satt på pause. Det er vanskelig å opprettholde tilstrekkelig avstand innen fotball, håndball og de fleste andre idrettsaktiviteter. Det samme gjelder for NFU-arrangementer, klubbkvelder, speideraktiviteter, aktiviteter i turistforeningen samt tro og livssynsaktiviteter. En del aktiviteter er forsøkt flyttet over til Internett, men det å synge i kor, blir ikke det samme når en alene skal synge foran PC-skjermen. Skal en bruke Internett, så kreves det at en kan bruke Internett, og en er ofte avhengig både av skrift og tale. Selv om Internettaktivitet kan være en erstatning for noen, så er slik aktivitet ekskluderende for svært mange med utviklingshemning.

Smitteverntiltakene rammet utvilsomt mennesker med utviklingshemning hardere enn de fleste andre.

LOVVERKET ER LITE OG UKLART

Det mest urovekkende er ikke pandemien, men at tiltakene som ble iverksatt under pandemien er slike som NFU har jobbet med i alle år. Det er vanlig at personer med utviklingshemning ikke får delta på idrettsaktiviteter fordi de ikke har noen som kan bistå slik at de kommer seg til trening. Det at en mister støttekontakten er like vanlig som det at en får for lite tjenester. Når kommunene feiltolket omsorgsboliger for mennesker med utviklingshemning som helseinstitusjoner under pandemien, så kommer det av at kommunene feiltolket dette også før pandemien. Det er velkjent at selvbestemmelsen for mennesker med utviklingshemning har svake kår. Det er vanlig at bofellesskapet bestemmer når en skal legge seg og når en skal stå opp. Når NFU Stavanger lokallag har julefest, så kommer bofellesskapene i flokk og de går i flokk. Bofellesskapene er alltid de som forlater julefesten først. De må tilbake til bofellesskapet før nattevaktene kommer.

Tiltakene under pandemien må bli en vekker for regjeringen, Stortinget og kommunene. Mennesker med utviklingshemning har også rett til et aktivt og meningsfullt liv. Lover skal følges. Slik var det ikke før pandemien. Slik var det ikke under pandemien. NFU må sørge for at myndighetene retter opp situasjonen.

Den tøffeste gutten i gata!

Marius har benyttet Kettwiesel liggesykkel i flere år og synes sykkelen er det fineste hjelpemiddelet han har.

” *Jeg så sykkelen for første gang da jeg var på Beitostølen helsesportsenter sammen med andre barn/ungdom med Cerebral Parese. Det var en større gutt som syklet rundt med Kettwiesel og jeg synes den var kjempetøff. Jeg har egentlig bare ventet på å bli stor nok for å få en slik sykkel.*

Våre sykler kan møte dine individuelle behov på en veldig god måte. Uansett hvilke begrensninger du opplever, kan vi tilpasse sykkelen til deg.

- Kraftig motor
- Sammenleggbar
- Liten svingradius
- Fulldempet

” *Han kan til tider bruke 3 ganger så mye energi enn det jeg og du gjør. På sykkelen så slipper han å bruke så mye energi for å komme seg dit han skal. Han kan gjøre ting i sitt eget tempo og det synes jeg er utrolig fint å se.*

Les mer om Marius og andre brukere av våre sykler:
<https://qualitycareas.wordpress.com>

Kettwiesel for barn og ungdom

Topp poengsummer på tester for funksjonalitet, tilpasningsmuligheter og kvalitet i Europa

- Enestående stabilitet
- Unik fremkommelighet
- Store tilpasningsmuligheter
- Teleskopiske lengdejusteringer

Se våre flotte tandem og håndsykler på vår nettside: www.quality-care.no

Opplevelse av mestring gjennom aktivitet for alle

Ring oss gjerne for å prøve en sykkel der du bor! 971 971 70 eller post@quality-care.no

Lovverket er uklart

Uklart lovverk er en vesentlig årsak til besøksforbudet som ulovlig ble innført overfor mennesker med utviklingshemning under nedstengningen av landet, hevder Ligestillings- og diskrimineringsombudet.

AV: Jens Petter Gitlesen

HANNE BJURSTRØM, Ligestillings- og diskrimineringsombud.
(Foto: Kimm Saatvedt)

Besøksforbudet som ble innført i private hjem til mennesker med utviklingshemning, skyldtes uklar informasjon fra Helsedirektoratet og juristmangel i kommunene, hevder Koronakommisjonen.

NFU hevder at Koronakommisjonen tar feil og at besøksforbudet ble innført på grunn av uklart lovverk som blander sammen bofellesskap, boliger med heldøgns omsorgstjenester og sykehjem, et skille som gradvis er blitt mer uklart. I helse- og omsorgstjenestelovens § 3-2a sidestilles f.eks. boliger med heldøgns omsorg med sykehjem.

I sitt hørings svar på koronakommisjonens innstilling, hevder også Ligestillings- og diskrimineringsombudet at lovverket er uklart og bør rettes opp. Fra høringsuttalelsen, kan en lese:

«Ombudet mener at forbudet burde vært kommunisert tydeligere, men uklar kommunikasjon og mangel på juridisk

kompetanse forklarer ikke alene den inngripende praksisen i kommune-Norge. Etter ombudets mening skyldes dette også et uklart regelverk med et utydelig skille mellom hjem og helseinstitusjoner. Skillet mellom helseinstitusjoner og private hjem for mennesker med utviklingshemning er gradvis blitt utvisket. Som Norsk forening for utviklingshemmede (NFU) har dokumentert, feiltolker og blander kommuner, fylkesleger skatteetat og folkeregisteret private hjem i omsorgsbolig med institusjon.»

- Et lovverk skal være klart og tydelig. Spesielt gjelder dette helse- og omsorgstjenesteloven som er helt avgjørende for flere tituseners livssituasjon. Loven må være klar og lett forståelig både for kommunal forvaltning, tjenesteytere, pasienter, mottakere av omsorgstjenester og deres pårørende. Uklart lovverk er et alvorlig rettssikkerhetsproblem, sier NFUs forbundsleder Tom Tvedt i en kommentar.

Mios BPA gjør det enklere å være alenemamma

Datteren til Karoline Myrland Hagen, Ine, har dyskinetisk cerebral parese. Det å bistå og hjelpe Ine tok veldig mye tid og krefter, og Karoline levde et isolert liv med lite tid til å drive med egne interesser. Etter at Ine fikk BPA fikk Karoline en enorm lettelse i hverdagen.

Karoline ønsket ikke å bruke avlastningsbolig, men ønsket å styre selv når, hvor og hvem som skulle utføre assistansen for Ine. Med BPA ble det mye enklere å planlegge hverdagen deres.

Nå kan Karoline sette av tid til å gjøre det hun selv ønsker og opprettholde et sosialt liv, mens Ine er sammen med assistenter som hun er trygg på. Ine ønsker å klare ting selv, og det kan hun med bistand fra sine assistenter.

Det å ha BPA gjør at Ine har mulighet til å utforske og utvikle seg uten å være like avhengig av mamma. Nå får Ine en følelse av å være selvstendig, og Karoline har frihet til å kun være mamma.

Karoline har også mye større fleksibilitet i jobben, fordi Ine har assistenter som kan steppe inn på kort varsel ved behov i en hektisk jobbhverdag.

Det hjelper å snakke med noen som har peiling, og våre rådgivere har personlig erfaring med BPA. Ta kontakt med oss så bistår vi med det du måtte lure på og hjelper deg med å skrive søknaden din - helt kostnadsfritt.

BPA trenger ikke være vanskelig.

Ring oss på 40 05 40 07, eller besøk oss på www.mio.no for å få vite mer.

”

Hvorfor kontaktet aldri Korona-
kommisjonen oss i NFU?

A black and white close-up photograph of a person wearing a white surgical mask, covering their nose and mouth. The person's eyes are closed, and their hair is visible at the top. The background is a soft, out-of-focus grey.

Skivebom fra Koronakommisjonen

Da Norge stengte ned våren 2020, ble det helt ulovlig innført besøksforbud i hjemmene til mennesker med utviklingshemning. VG avdekket saken og politikerne kom på banen. Helse- og omsorgsminister Bent Høie ba Koronakommisjonen om å undersøke saken.

AV: Forbundsleder Tom Tvedt

Nå foreligger kommisjonens rapport, og den avdekker først og fremst at kommisjonen har behandlet besøksforbudet temmelig overfladisk når den hevder at Helsedirektoratet var uklare i sin kommunikasjon, og at kommunene burde hatt flere jurister i forvaltningen av feltet.

«Adgangskontroll og besøksstans i beboers leilighet i omsorgsboliger mv. som er å anse som beboers private hjem, må skje basert på dialog med beboer, pårørende og evt. verge», skrev Helsedirektoratet. Setningen er klinkende klar, selv for oss uten juridikum. →

”

Helse- og omsorgsdepartementet har gjennom to tiår visket ut skillet mellom helseinstitusjoner og private hjem.

HVORFOR KONTAKTET ALDRI KORONAKOMMISJONEN OSS I NFU?

Vi i Norsk Forbund for Utviklingshemmede fryktet at Koronakommisjonen skulle få ansvaret for å granske besøksforbudet fordi kommisjonen manglet kompetanse på feltet. NFU ble kontaktet av mange medlemmer underlagt besøksforbud. Vi kontaktet mange kommuner. Koronakommisjonen kontaktet aldri NFU.

Hovedårsaken til besøksforbudet er at Helse- og omsorgsdepartementet gjennom to tiår har visket ut skillet mellom helseinstitusjoner og private hjem for mennesker med utviklingshemning. De fleste, inkludert dem med juridikum, vil ha store problemer med å skille mellom institusjoner og private hjem hvor det ytes tjenester. Her kommer tre eksempler som viser hvor uforståelig skillet mellom private hjem og institusjon kan være både for lek og lærd:

I forskrift til lov om sosiale tjenester m.v. § 7-2 defineres «bolig med heldøgns omsorgstjenester» som aldershjem, barneboliger og avlastningsboliger for barn som institusjoner.

I Lov om kompensasjon av merverdiavgift for kommuner, fylkeskommuner med videre, er det snakk om private hjem når det snakkes om botilbud som «... fremstår som et integrert heldøgns helse- og omsorgstilbud i kommunenes lovpålagte tjenestetilbud».

I helse- og omsorgstjenestelovens § 3-2a omtales «Kommunens ansvar for tilbud om opphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester». Ordlyden i § 3-2a sidestiller private hjem i omsorgsbolig med institusjon.

Kommunene er ikke de eneste som går i villfarelsen. I disse dager jobber NFU med Pasientreiser, som ikke finner bostedsadressen til mennesker med utviklingshemning. Folkeregisteret / Skatteetaten holder nemlig tilbake slike opplysninger som kan røpe klientforhold. Folkeregisteret er ikke klar over at institusjonsomsorgen ble opphevet på 1990-tallet.

Den 19. april uttalte fylkeslegen i Innlandet til nrk.no at «Man har et spesielt ansvar når man jobber på institusjon for ikke å smitte pasienter og beboere». Saken gjaldt en tjenesteyter som ga bistand til personer med utviklingshemning i deres private hjem.

FEILTOLKNING

Det er ikke bare kommunene, fylkeslegen, Folkeregisteret og Skatteetaten som har feiltolket private hjem til mennesker med utviklingshemning som kommunale helseinstitusjoner. Da Arbeiderpartiet før stortingsvalget i 2009 lovet 12 000 nye sykehjemsplasser, så var dette ikke ment som hjelp til barn. Men virkemiddelet var «Investeringstilskuddet til omsorgsboliger og sykehjem», som er forankret i regjeringens demensplan, en plan som gjelder mennesker i alle aldre, både dem med og dem uten demens. Planen omfatter nemlig mennesker med «demens og kognitiv svikt». Både barn og voksne med utviklingshemning, inngår i regjeringens politikk overfor eldre.

Boligpolitikken sorterer under Kommunal- og moderniseringsdepartementet, men boligpolitikken overfor mennesker med utviklingshemning styres i realiteten gjennom Helse- og

KORONAKOMMISSJONEN

(Foto: Håkon Mosvold Larsen, NTB)

FORBUNDSLEDER

TOM TVEDT (Foto:

Jens Petter Gitlesen)

omsorgsdepartementets tildelingsbrev til Husbanken om «investeringstilskuddet til omsorgsboliger og sykehjem».

Koronakommisjonen retter baker for smed når de hevder at Helsedirektoratet uttrykte seg uklart. Kommisjonen tar feil når besøksforbudet forklares med jurismangel. Stikk i strid med målsetningene i politikken overfor mennesker med utviklingshemning har Helse- og omsorgsdepartementet bidratt til å viske ut skillet mellom private hjem og institusjoner.

Da VG avslørte besøksforbud overfor mennesker med utviklingshemning, viser det at uklarhetene er blitt såpass store at verken kommunene, Folkeregisteret eller fylkeslegen evner å skille private hjem fra kommunale helseinstitusjoner.

(Innlegget var på trykk i VG den 13.05.2021)

Stiller spørsmål om uklarheter i lovverket

NFUs forbundsleder, Tom Tvedt, har vært klar på at de uakseptable tiltakene som mennesker med utviklingshemning erfarte under pandemien i liten grad var spesielle, slikt som mennesker med utviklingshemning erfarer hele tiden.

AV: Jens Petter Gitlesen

FOTO: Hans Kristian Thorbjørnsen

Det spesielle med pandemien, var at systemsvikten oppstod over alt samtidig. Kommunene maktet ikke å skille hjemmene til mennesker med utviklingshemning fra kommunale helseinstitusjoner og innførte besøksforbud i private hjem.

Storingsrepresentant Tore Hagebakken fulgte opp problematikken og stilte spørsmål til helse- og omsorgsminister Bent Høie (H).

Helse- og omsorgsminister Bent Høie.

Storingsrepresentant Tore Hagebakken spør:

” Har hjemmene til mennesker med utviklingshemning en tilstrekkelig klar status i lover, forskrifter og andre retningslinjer fra statlige myndigheter?

BEGRUNNELSE:

Norsk Forbund for Utviklingshemmede hevder i en kronikk i VG den 13. mai i år at hjemmene til mennesker med utviklingshemning har en såpass uklar status i lover, forskrifter og retningslinjer fra statlige myndigheter at både kommuner og offentlige instanser feiltolker private hjem som institusjoner. Uklarheten er ifølge NFU blant annet en vesentlig årsak til besøksforbudene, som uten hjemmel i lov ble innført i private hjem til mennesker med utviklingshemning under pandemien.

Med nedleggelsen av det fylkeskommunale helsevern for psykisk utviklingshemmede og etableringen av omsorgstjenestene, stadfestet Stortinget at også mennesker med utviklingshemning skulle kunne bo og leve i kommunene på lik linje med andre. Det ble etablert et klart skille mellom private hjem og institusjoner, det vil si sykehjem, barneboliger og avlastningsboliger.

FNs funksjonshemmedekonvensjon (CRPD), gir klare forpliktelser. Artikkel 19 sier blant annet «at mennesker med nedsett funksjonsevne har anledning til å velge bosted, og hvor og med hvem de skal bo, på lik linje med andre, og ikke må bo i en bestemt boform». Fokuset på likestilling og diskriminering er også blitt styrket gjennom likestillings- og diskrimineringsloven.

Uklare lover og regler vil gjenspeiles i en uklar praksis. For små grupper med svak stemme som er svært avhengig av velferdsstaten, er det spesielt viktig med et klart lovgrunnlag.

Svar fra Helse- og omsorgsminister Bent Høie

” Jeg må innledningsvis understreke at jeg er svært opptatt av at alle som trenger det, får forsvarlige og gode bo- og tjenestetilbud. Kommunene har ansvaret for å sørge for nødvendige helse- og omsorgstjenester til personer som oppholder seg i kommunen. For enkelte personer innebærer helse- og omsorgsbehovet også at de trenger særlig tilrettelegging når det gjelder boform.

Etter helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2 nr. 6 skal kommunen ha tilbud om opphold i institusjon. Nærmere om hva som regnes som en institusjon etter helse- og omsorgstjenesteloven, fremgår av forskrift 26. desember 2011 nr. 1254 om kommunal helse- og omsorgsinstitusjon. Fra 1. juli 2016 ble rett til opphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester tydeliggjort i pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1 e. Kommunens ansvar ble tilsvarende presisert i helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2 a.

I regjeringens nasjonale strategi for boligsosialt arbeid Bolig for velferd (2014–2020), står det at flest mulig skal bo i eget hjem og motta tjenester der. Dersom det er behov for bistand fra kommunen til å skaffe bolig, er det et mål at alle skal kunne bo i ordinære bomiljøer og ha like muligheter til å leve selvstendige og aktive liv. Felles for omsorgsboliger som er eid av kommune/borettslag eller lignende, er at beboere i slike boliger betaler husleie, og at det derfor er deres private bolig.

Det vil alltid være en balansegang hvor detaljert vi ønsker at lovgivningen skal være innenfor et bestemt område. Samtidig som det er viktig med en tydelig lovgiving, er det også helt sentralt å opprettholde handlingsrom slik at vi kan ivareta individuelle og situasjonelle ulikheter. Personer med utviklingshemning er en sammensatt gruppe med ulike utfordringer og behov for ulike tiltak for å få en god bosituasjon. Det er viktig at lovgivningen ikke er til hinder for det kommunale selvstyret, for fleksible og hensikts-

messige løsninger i det enkelte tilfellet, eller skaper dårlig rammer for utvikling av tjenestenes organisatoriske former.

Det er kommunene som har det overordnede ansvaret for både institusjoner og omsorgsboliger. Gjennom arbeidet med å utforme institusjoner og omsorgsboliger har kommunene opparbeidet seg god kjennskap til ulike boformer og forholdet seg til et stort spenn av retningslinjer og veiledere. Både i retningslinjen til investeringstilskuddet til heldøgns omsorgsplasser og veiledere, fremmer normalisering og integrering som grunnleggende prinsipper for utforming og lokalisering av omsorgsbygg. Regelverket for investeringstilskuddet er utformet med sikte på å harmonisere med nasjonale politiske målsetninger, internasjonale forpliktelser og berørte lovverk. I byggeteknisk forskrift stiller regjeringen krav til tilgjengelighet og universell utforming slik at nye boliger og bygg skal kunne brukes av alle, uavhengig av funksjonsevne. Samlet bidrar disse til å skape gode rammer for bo- og tjenestetilbud til den enkelte.

Helsedirektoratet gav i mars 2020 en anbefaling om adgangskontroll og alminnelig besøksstans i alle landets offentlige og private helse- og omsorgsinstitusjoner, og i fellesarealer i omsorgsboliger mv. Tiltakene omfattet alle besøkende, inkludert pårørende til beboere og pasienter, frivillige hjelpere og andre som leverer tjenester og bidrar med aktiviteter ved institusjonen.

I anbefalingen ble det gjort et klart skille mellom institusjoner og private hjem, og jeg mener anbefalingene vi ga kommunene var tydelige nok. Det fremgår uttrykkelig at anbefalingen om å pålegge restriksjoner gjaldt helse- og omsorgsinstitusjoner, og fellesarealer i omsorgsboliger med videre. Det ble understreket at adgangskontroll og besøksstans i boenheter, som er å anse som private boliger, må være basert på dialog med beboer, pårørende og eventuelt verge.

Etter at Helsedirektoratet, blant annet via NFU, hadde fått kjennskap til at enkelte

kommuner hadde innført generelle besøksforbud og lignende i hjemmene til personer med utviklingshemning, sendte direktoratet ut en pressemelding 20. april. I pressemeldingen minnet direktoratet om at besøksbegrensning i private hjem, som for eksempel leiligheter som leies av personer med utviklingshemning i et bofelleskap, må skje basert på frivillighet og i dialog med tjenestemottakere og eventuelle pårørende. Det ble også understreket at kommunene ikke har anledning til å innføre generelle besøksforbud og lignende i hjemmene til personer med utviklingshemning. Helsedirektoratet har siden utarbeidet veiledningsmaterieill i form av anbefalinger og råd knyttet til besøk og smitteverntiltak i ulike boformer.

Besøksrestriksjonene og praksis skapte stort engasjement og offentlig debatt. I den grad dette var uklart for noen tidligere, så mener jeg det er grunn til å tro at de utfordringene vi så knyttet til besøksrestriksjoner i begynnelsen av koronapandemien har bidratt til økt bevissthet og kunnskap knyttet til skillet mellom ulike boformer.

Jeg vil også understreke at regjeringen har stort fokus rettet mot personer med utviklingshemning. For å gi støtte til kommunene og hindre uklarheter arbeider Helse- og omsorgsdepartementet med en ny nasjonal veileder «Gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemning». Formålet med veilederen er å bidra til gode tjenester til denne gruppen, samt å bidra til kunnskapsbasert praksis, riktige prioriteringer, god samhandling og redusert uønsket variasjon i kommunene. Videre arbeider regjeringen med en stortingsmelding om menneskerettighetene til personer med utviklingshemning. Gjennom meldingen ønsker regjeringen å bidra til at personer med utviklingshemning får innfridd menneskerettighetene sine, hvor nettopp retten til et selvstendig liv og et godt og trygt sted å bo står sentralt.

Hagebakken kritisk til svaret fra helse- og omsorgsministeren

Storingsrepresentant Tore Hagebakken (Ap) krever at regjeringen rydder opp. Uklarheter som fremstiller private hjem som kommunale helseinstitusjoner, må bort fra lovverket.

AV: Jens Petter Gitlesen

Regjeringen må uttrykke klart at mennesker med utviklingshemning ikke bor på helseinstitusjoner.

REAGERER PÅ SVARET FRA STATS-RÅDEN

- Svaret fra Helse- og omsorgsministeren viser først og fremst at mitt spørsmål var velberettiget. Lovparagrafene som helse- og omsorgsministeren viser til, motsier hverandre åpenbart. I forskrift om kommunale helse- og omsorgsinstitusjoner sies det klart at barneboliger, avlastningsboliger for barn, institusjoner for rusmiddelavhengige, aldershjem, sykehjem og døgnplasser for øyeblikkelig hjelp, er det vi har av kommunale helse- og omsorgsinstitusjon. Omsorgsboliger er altså på ingen måte å betrakte som institusjon. I helse- og omsorgstjenestelovens § 3-2a, fremstår sykehjem og omsorgsboliger med heldøgns omsorgstjenester merkelig nok som likestilte. Når lovverket er uklart, så forstår jeg at det kan være vanskelig for kommunene å skille mellom omsorgsboliger og institusjoner. Hadde lovverket vært klart, så hadde ikke 6 000 personer med utviklingshemning blitt underlagt ulovlig besøksforbud, hevder Tore Hagebakken.

- Lovverket må være mye klarere, hvis ikke blir praksisen uklar, ulovlig og diskriminerende for dem som bor i omsorgsboliger. Dette erfarte vi gjennom besøksforbudet. Helse- og omsorgsministeren for-

svarer uklarhetene med behovet for å opprettholde lokale handlingsrom, kommunenes behov for fleksible løsninger og hensynet til det lokale selvstyret. Som ordfører gjennom mange år er jeg opptatt av kommunens handlingsrom, men det er både urimelig og uakseptabelt om mennesker med utviklingshemning skal fratras retten til private hjem av hensyn til det lokale selvstyret.

BRUDD PÅ FN-KONVENSJONEN

I tillegg er det et klart brudd på FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD). Artikkel 19 sier nemlig «at mennesker med nedsatt funksjonsevne har anledning til å velge bosted, og hvor og med hvem de skal bo, på lik linje med andre, og ikke må bo i en bestemt boform». Mennesker med utviklingshemning skal selvsagt ha den samme retten som andre innbyggere til et trygt, godt og privat hjem.

- Svaret fra helse- og omsorgsministeren understreker behovet for å innarbeide CRPD i norsk lov, noe jeg senest tok opp med helse- og omsorgsministeren i replikkordskiftet om Likeverdsreformen den 1. juni i år. Helse- og omsorgsminister Bent Høie og regjeringen mener at dagens lovverk er tilstrekkelig. Det er jeg uenig i, noe som besøksforbudet har vist til det fulle, avslutter en engasjert Tore Hagebakken.

STORTINGS-REPRESENTANT

Tore hagebakken (AP).
(Foto: Stortinget)

Besøksforbudet omfattet over 6 000 personer med utviklingshemning.

Helt uenig med Høie!

NFUs generalsekretær, Hedvig Ekberg, er kritisk til Helse- og omsorgsminister Bent Høies (H) svar til stortingsrepresentant Tore Hagebakkens (Ap) spørsmål om den juridiske statusen til utviklingshemmedes private hjem.

AV: Jens Petter Gitlesen

NFUs generalsekretær Hedvig Ekberg, reagerer på helse- og omsorgsministerens svar. – Helse- og omsorgsminister Bent Høie forsterker tanken om at vi snakker om noe annet enn et hjem når han flere steder i sitt svar til Tore Hagebakken snakker om bo- og tjenestetilbud til utviklingshemmede. Han knytter de to tingene sammen slik at det fremstår som en enhet. Kobler en tjenester og bolig, så blir det institusjon. Mennesker med utviklingshemning skal kunne bo på lik linje med andre, og de skal få tjenester i eget hjem, sier NFUs generalsekretær Hedvig Ekberg.

UKLAR LOVGIVNING KAN IKKE FORSVARES

– Bent Høie sier at «Samtidig som det er viktig med en tydelig lovgiving, er det også helt sentralt å opprettholde handlingsrom slik at vi kan ivareta individuelle og situasjonelle ulikheter. Personer med utviklingshemning er en sammensatt gruppe med ulike utfordringer og behov for ulike tiltak for å få en god bosituasjon. Det er viktig at lovgivningen ikke er til hinder for det kommunale selvstyret, for fleksible og hensiktsmessige løsninger i det enkelte tilfellet, eller skaper dårlig rammer for utvikling av tjenestenes organisatoriske former». Vi kan ikke ha klar

lovgivning for å «opprettholde handlingsrom», eller for å ivareta det kommunale selvstyret. Vi trenger et klart lovverk for å etablere grensene for det kommunale selvstyret.

– Videre sier han klart og tydelig at fellesarealene i omsorgsboliger ikke regnes som den enkeltes hjem, men som en institusjonsdel «Det fremgår uttrykkelig at anbefalingen om å pålegge restriksjoner gjaldt helse- og omsorgsinstitusjoner, og fellesarealer i omsorgsboliger». Er en del av omsorgsboligen privat hjem, mens en annen del er institusjon, siden fellesarealene kan stenges ned? Kommunene tar betalt for fellesarealene. Er det lov å ta husleie for en institusjonsdel. Det er i alle fall ikke regulert i husleieloven. I denne delen av svaret har ikke Helse- og omsorgsdepartementet sett helheten.

– Når Bent Høie sier at «enkelte kommuner hadde besøks- og portforbud», så underkommuniseres problemet. Ifølge Koronakommisjonens rapport, så var det ikke noen, men en tredjedel av kommunene som feiltolket hjemmene til mennesker med utviklingshemning som institusjoner. Besøksforbudet omfattet over 6 000 personer med utviklingshemning. Det gjaldt ikke noen, men mange, avslutter Hedvig Ekberg.

NFUs GENERAL- SEKRETÆR, Hedvig Ekberg, er kritisk.
(Foto: Pia Ribsskog)

Et hjem skal være et hjem – ingen helseinstitusjon!

Forbundsleder Tom Tvedt takker stortingsrepresentant Tore Hagebakken (Ap), som stilte spørsmål ved den juridiske statusen til hjemmene til mennesker med utviklingshemning.

AV: Jens Petter Gitlesen

Tore Hagebakken hadde god grunn til å stille spørsmålet. Gjennom en årrekke er det blitt bygget institusjonslignende boliger til mennesker med utviklingshemning. Ofte ligger disse også i nær tilknytning til sykehjem og omsorgsboliger for eldre. Når rundt 30 prosent av kommunene feiltolket hjemmene til mennesker med utviklingshemning som kommunale helseinstitusjoner og innførte besøksforbud, så forteller det at statlig lov- og regelverk er for uklart. Uklarhetene blir ikke mindre i mange av de kommunale forskriftene om «sykehjem, eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester», sier Tom Tvedt.

– Institusjonsomsorgen for mennesker med utviklingshemning ble nedlagt av et samlet Storting. Et samlet Storting har også forpliktet seg til å følge FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD). Konvensjonen forplikter og den fastslår at mennesker med nedsatt funksjonsevne, på lik linje med andre, skal kunne velge selv hvor, med hvem og hvordan de skal bo. Da kan en ikke ha spesielle regler for hvordan mennesker med utviklingshemning skal bo, poengterer forbundslederen.

– NFU må prioritere det å få en boligpolitikk i samsvar med CRPD. Jeg tror ikke regjeringen har noe ønske om å diskriminere mennesker med utviklingshemning i boligpolitikken. Før eller senere vil departementet se urimelighetene i dagens lovverk. NFU skal bidra til at denne erkjennelsen kommer raskest mulig, sier Tom Tvedt.

Illustrasjonsfoto: iStock

”

For å være en del av det ordinære livet, må en bo der hvor andre folk bor.

ANNA KITTELSAA,
landsstyremedlem i NFU.

Nedbygging og oppbygging

Få har bedre innsikt i institusjonsomsorgen og hvorfor vi avskaffet institusjonsomsorgen for mennesker med utviklingshemning, enn vårt landsstyremedlem Anna Kittelsaa.

TEKST: Jens Petter Gitlesen, **FOTO:** Bitten Munthe-Kaas

NFUs landsstyremedlem, Anna Kittelsaa, har erfaringer fra alle deler av områdene av feltet utviklingshemning. Hun begynte som ufaglært sommerhjelp på sentralinstitusjonen Nærlandsheimen og endte opp som professor i utviklingshemning. Det er nærliggende å høre med Anna om institusjonalisering.

- Hvorfor la vi ned institusjonsomsorgen?

- Ansvarsreformen var en levekårsreform. I utgangspunktet skulle en forbedre institusjonsomsorgen, men så oppdaget en at det var selve institusjonsomsorgen som var hovedproblemet. Institusjonsbeboere hadde gjennomgående mindre tilgang på goder som er knyttet til vanlige levekårsindikatorer som helse, arbeid, inntekt, deltakelse i fritids- og kulturaktiviteter, samfunns-deltakelse og så videre.

RESSURSFATTIG

- Livet i institusjonene kunne være uverdigg. Institusjonslivet hadde negative og nedbrytende sider. Institusjonslivet gir ofte et lukket og ressursfattig livsmiljø med manglende forutsetninger for personlig vekst og utvikling. Mennesker med utviklingshemning har behov for hjelp og service gjennom store deler av livet, slik som bolig, arbeid, praktisk bistand, men en trenger ikke bo i institusjon for å motta slike tilbud. Institusjonsomsorgen var unødvendig, og den kunne være skadelig.

- Hva er en institusjon?

- En institusjon er en helhet hvor en spiser samlet, lever samlet, drar på tur samlet. Institusjonsbeboerne lever tett på hverandre og i avstand fra den øvrige befolkningen. Personalet er i stor grad sty-

rende for hva som skal gjøres. Det er administrative rutiner som styrer hvem som er på jobb, når det skal være vaktskifte og lignende. Disse systemene blir også veldig styrende for beboerne, og de går ut over beboernes selvbestemmelse.

- Har vi institusjonsomsorg for mennesker med utviklingshemning i dag?

- Vi ser sterke tendenser, det blir stadig vanligere med store bofellesskap, felles måltider, felles tur, administrative systemer er lite fleksible og blir styrende for beboernes aktivitet. Det er blitt mer markant forskjell mellom beboere og tjenesteytere. Bofellesskapene plasseres ofte i sammenheng med omsorgssentre, i nærheten av sykehjem eller i nærheten av andre kommunale bygg. De har en utforming som klart viser at det ikke er ordinære hjem. Vaktordninger og personalrutiner gir store begrensninger på beboernes muligheter.

- Hvorfor bør boliger hvor mennesker med utviklingshemning skal bo, ha få leiligheter og ligge i ordinære bomiljø?

- Skal en være en del av det ordinære livet, så må en bo der hvor andre folk bor. Små bofellesskap i ordinære bomiljø bidrar til at livet bli mer likt et vanlig liv. Graden av institusjonalisering øker med størrelsen. Administrative systemer vokser på bekostning individuell frihet og individuelt tilpassede tjenester. Bor en i en stor gruppe, så er det mindre sannsynlighet for å søke ut enn hvis en bor i en mindre gruppe. Store bofellesskap lages med fellesareal. Fellesarealet blir møteplass og gjør det lettere å samle beboerne. Dette gjør det også lettere for kommunen å redusere personellbehovet ved å gi kollektive tjenester. En slik løsning innebærer at en må være samlet. Mange klager på uro, noe som tiltar med bofellesskapets størrelse, avslutter Anna Kittelsaa.

Organisasjons- og ferieleir 2021

Kjære dere som er påmeldt årets leir på Hove. Vi må dessverre avlyse årets leir. Vi ventet så lenge som mulig før vi tok denne vanskelige beslutningen.

Vi håpet i det lengste på at det skulle komme nye nasjonale retningslinjer som gjorde det mulig å gjennomføre leiren uten alt for mange restriksjoner og krav, men vi måtte ta en avgjørelse og når den ble tatt var det fremdeles for strenge regler.

Vi håper å se så mange som mulig til neste års leir.

«Endelig er dagen her, og jeg er pyntet og klar for konfirmasjon. Pappa er stolt!»

I Uloba er det du eller en nærstående som bestemmer **hvem** som skal assistere deg, **hva** assistenten skal gjøre, **hvor** og **når** assistansen skal finne sted.

Ulobas BPA er skapt av oss som har behov for assistanse og er vår måte å organisere hverdagen vår på. Vil du vite mer om BPA ta kontakt med oss på telefon: 32 20 59 10 så hjelper vi deg videre!

For mer informasjon se våre nettsider:
www.uloba.no

ULOBA
INDEPENDENT LIVING | NORGE

Hvordan skaffe seg et hjem?

AV: Jens Petter Gitlesen

ILLUSTRASJONER: Envato

Å anskaffe seg sitt eget hjem, er en utfordring som alle møter før eller senere. Tillitsvalgte i NFU jobber mye opp mot kommunene for at mennesker med utviklingshemning skal kunne få sine egne hjem og å unngå institusjonslignende boliger.

Osmund Kaldheim er direktør i Husbanken, det viktigste virkemiddelet regjeringen har i boligpolitikken overfor vanskeligstilte på boligmarkedet. Han kjenner feltet godt og ledet det regjeringsoppnevnte Rettighetsutvalget, som skulle analysere og vurdere hvilke endringer som er nødvendige for å sikre oppfyllelsen av grunnleggende rettigheter til mennesker med utviklingshemning. Rettighetsutvalget kom med NOU 2016: 17 «På lik linje – Åtte løft for å realisere grunnleggende rettigheter for personer med utviklingshemning». Det er naturlig å høre med husbankdirektøren om hvordan den enkelte bør gå frem for å skaffe seg sitt eget hjem. Det er like naturlig å få tips og anbefalinger om hvordan NFU bør gå frem overfor kommunene for å unngå at det etableres institusjonslignende boliger.

Når en ung person med utviklingshemning og trygden «Ung ufør», vil flytte ut fra barndomshjemmet og etablere seg med eget hjem, hvordan kan vedkommende få hjelp og støtte fra Husbanken? Hvordan bør en gå frem for å for å få de nødvendige lån og tilskudd?

UFØRETRYGD ER FAST INNTEKT - GIR GRUNNLAG FOR LÅN

– Har du mulighet, bør du starte å spare til din bolig nå. Selv om vi sparer, trenger de fleste av oss lån for å kjøpe bolig. Startlån fra kommunen gir deg mulighet til å låne hele kjøpesummen. Ta kontakt med boligkontoret, eller den i kommunen som har ansvar for Startlån. Få råd og hjelp til å søke om Startlån. Kommunen kan fortelle deg hvor mye du får i lån når du forteller hvor stor inntekt du har. →

OSMUND KALDHEIM

er direktør i Husbanken
(Foto: Drammen kommune)

Du bør ikke ha andre lån. Dersom du får låne 2 millioner kroner, vil du ha mulighet til å kjøpe en bolig som koster inntil 2 millioner kroner. Har du spart, kan du enten kjøpe dyrere bolig eller låne mindre. Dersom lånet du kan få fra kommunen er for lavt til å kjøpe en bolig der du ønsker å bo, kan du søke om å få et tilskudd fra kommunen, i tillegg til lånet. Si også fra om du trenger hjelp til å gå på visning eller hjelp til å kjøpe boligen. Når du har fått ja til startlån, kan du se på nettstedet Finn.no hvilke boliger som er til salgs der du vil bo. Det er lurt å se på flere boliger før du legger inn bud, sier Osmund Kaldheim.

- Synes du det er vanskelig å snakke med kommunen selv, da er det lurt å spørre en du stoler på om å hjelpe deg med å kontakte kommunen.

- Det vanligste er å leie av kommunen. Den senere tiden er det blitt en del som også kjøper egen andel i et bofelleskap som en eier selv. Hvordan bør en gå frem om en ønsker å eie leiligheten?

- Finn ut om dere er flere som ønsker egen leilighet og kan tenke dere å bo i samme bygg. Ta kontakt med kommunen. Fortell at dere ønsker at kommunen bygger leiligheter og lager et borettslag. Kommunen vil da kunne få investeringstilskudd fra Husbanken og tilbakebetalt merverdiavgiften fra Skatteetaten. Kommunen må gi pengene fra staten til borettslaget. Da kan prisen på leilighetene normalt halveres. Dersom det koster 3 millioner kroner å bygge hver leilighet, kan leilighetene i borettslaget selges til dere for cirka 1,5 millioner kroner. Da vil de fleste ha råd til å kjøpe egen leilighet.

- Hva er de praktiske fordelene og ulempene med å eie i forhold til å leie?

- Fordeler ved å eie er at du bestemmer selv over leiligheten din. Du kan bo der hvor lenge du vil. Du kan stort sett gjøre hva du vil med boligen din, så lenge det er lovlig. Du får normalt lavere boutgifter hver måned når du eier enn når du leier. Avdrag på lånet er sparing - det vil si at avdragene du betaler er penger som går til deg selv. Husleie går til den som eier boligen. Dersom boligen øker i verdi får du mer for boligen når du selger. Ulempene ved å eie er at du selv må ta ansvar for vedlikehold. Det er oppgaver som å male utvendig, skifte ting som går i stykker og passe på at alt er i orden. Du får gevinsten av prisøkning. Ønsker du å flytte, må du selv sørge for å selge boligen du eier og kjøpe en ny.

- Fordelen ved å leie er at du kun har ansvar for din egen leilighet og betale husleie. Utleier har ansvar for vedlikehold av bygget du bor i. Du kan si opp leieavtalen og flytte. Ulempene er at utleier kan si deg opp og du må flytte, selv om du ikke ønsker det. Husleien kan være høyere enn det koster å eie boligen selv. Dersom prisene på boliger stiger, vil utleier få gevinsten.

BOLIGPOLITIKK BESTEMMES AV KOMMUNEN

Noen ønsker ikke å bo i bofellesskap, men foretrekker å bo i ordinær leilighet. Hvordan kan en gå frem for å realisere slike ønsker? Spesielt kan dette være utfordrende i en del byer og andre pressområder med høye boligpriser.

- Ta kontakt med kommunen. Spør om kommunen kan være villig til å etablere borettslag som kjøper tomt, bygger boligene og som får statlige tilskudd overført fra kommunen. Nettstedet veiviseren.no har mange praktiske og gode eksempler på hvordan andre har gjort det. Se for eksempel Klyngetunet i Årdal kommune. Bærum kommune har også gode eksempler på leiligheter som utviklingshemmede kan kjøpe.

Stadig vekk opplever NFU og NFUs lokallag at kommunene planlegger store og institusjonspregede bofellesskap for mennesker med utviklingshemning. Hvilke krav setter Husbanken til størrelse, lokalisering og utforming av bofellesskap for mennesker med utviklingshemning?

- Stortinget vil at boliger for eldre og funksjonshemmede ikke bør være flere enn 6-8 leiligheter. Bofellesskap for mennesker med utviklingshemning bør være i vanlige bomiljø. Det kan være i et område med eneboliger eller småhus. Det kan også være leiligheter i

blokk, hvor det bor mennesker som ikke har utviklingshemning. Husbanken forventer at kommunene planlegger i tråd med statlige føringer. Husbanken krever at kommunen har dialog med dem som skal bo i boligene før kommunen søker Husbanken om tilskudd. Det er viktig at de som skal bo i bofellesskapet får være med å bestemme.

Ofta kommer NFU-lag sent på banen når kommunene planlegger store og institusjonspregede bofellesskap. Når kommunestyret har fattet vedtak, så kan det være vanskelig å få flertallet til å snu. Har du noen råd og vink om hvordan NFUs lokal- og fylkeslag i større grad kan påvirke boligpolitikken overfor mennesker med utviklingshemning i kommunen?

- Kommuner lager planer. I slike planer skal kommunen fortelle hvordan boligtilbudet til mennesker med utviklingshemning skal være. Derfor er det viktig at NFU får være med på å lage slike planer. Da kan laget fortelle hvilke boliger som det er behov for og hvordan mennesker med utviklingshemning ønsker å bo i kommunen, avslutter Osmund Kaldheim.

Skal du skaffe deg ditt eget hjem i nær fremtid, så bør du sjekke Veileder for utviklingshemmede og deres pårørende for å etablere borettslag/sameie eller kjøpe enkeltbolig. Her finner du mange nyttige tips om hvordan du kan skaffe deg egen bolig. ■

PEDER MORSET **Folkehøgskole**

LIKEVERD INKLUDERING MANGFOLD FELLESSKAP

BLI DEN DU ER

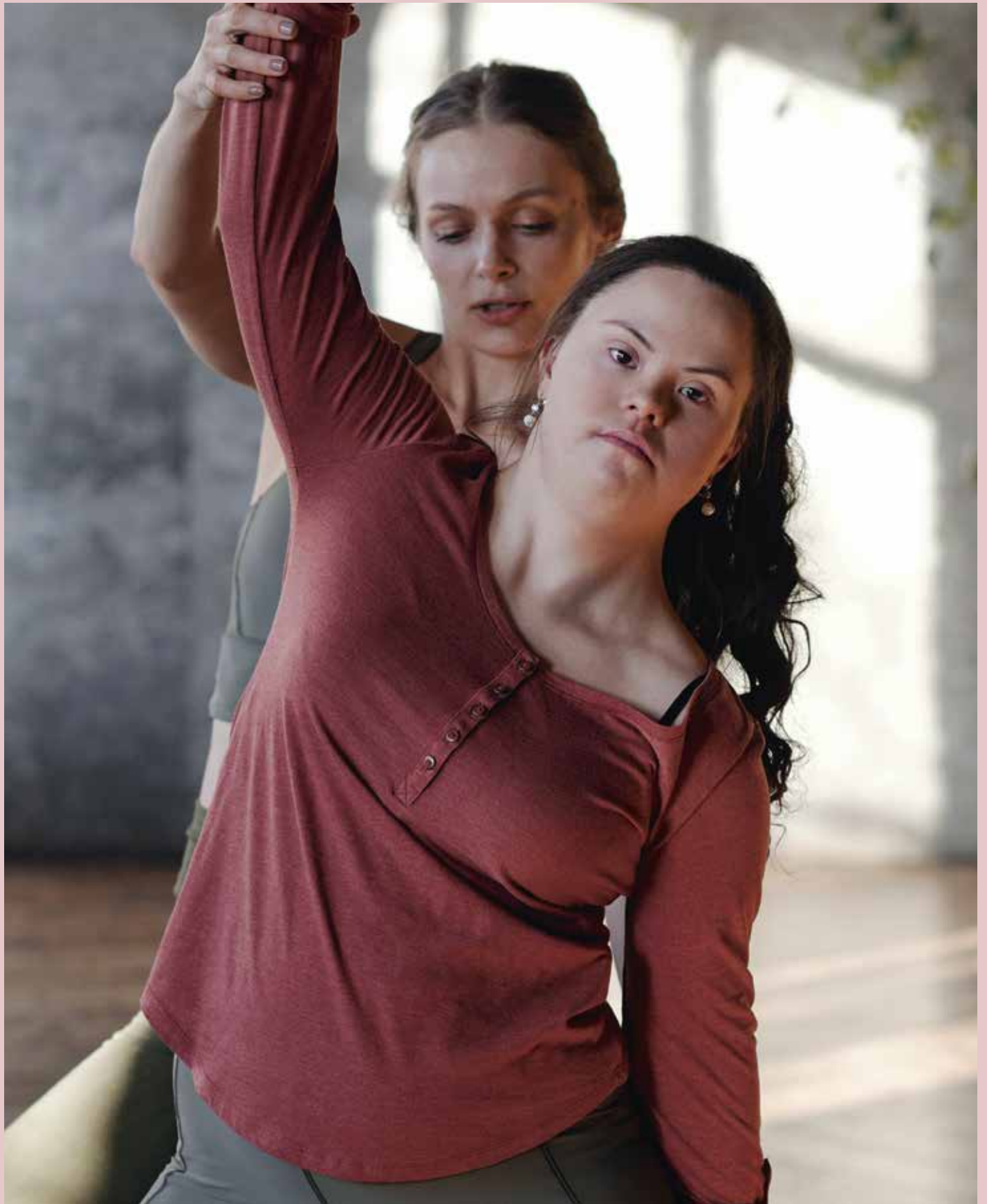
ARBEIDSTRENING DESIGN OG HÅNDVERK FLEXI - AKTIV LIVSSTIL
FOTBALL TILRETTELAGT FRILUFTSLIV HESTELIV MATLYST

www.pedermorset.no

PÅ SELBUSTRAND
MIDT I TRØNDELAG

FRIST FOR SØKERE MED UTVIKLINGSHEMMING
FOR OPPTAK TIL SKOLEÅRET 22-23:
1. NOVEMBER 2021

Prosjekter for fysisk aktivitet og sosialt liv

«Hjemmetrening og videokontakt» og «Mosjon og trening» er to nye prosjekter som NFU og Karde samarbeider om, for å støtte opp under fysisk aktivitet og sosialt liv for mennesker med utviklingshemning.

AV: Prosjektleder Gro Marit Rødevand, Karde AS

HJEMMETRENING OG VIDEOKONTAKT

I «Hjemmetrening og videokontakt» lages det en nettressurs for støtteapparatet. Den dreier seg om trening i hjemmet via digitale ressurser som trenings- og dansevideoer, direkte sendte gruppetreninger og TV-spill. Det gis også en rekke tips om teknisk tilrettelegging i den forbindelse. Det ligger allerede mye interessant informasjon på nettstedet, se <http://kardetest.roztr.org/>

En del av NFUs medlemmer har allerede besvart en spørreundersøkelse om nettstedet. Det er fortsatt mulig å gi oss mer informasjon via undersøkelsen på <https://no.surveymonkey.com/r/PLFYM3L>

Når dette nummeret av Samfunn for alle sendes ut, regner vi med å ha lagt ut diverse informasjon om muligheter for videotreff, for eksempel via FaceTime, Google Duo, Skype, Teams m.m. Nettstedet vil også inneholde informasjon om hvordan støttepersoner kan lage gode instruksjoner så brukere kan benytte treningsressurser og teknisk utstyr mest mulig selvstendig.

MOSJON OG TRENING

I «Mosjon og trening» lager Karde en nettressurs for mennesker med utviklingshemning. Den dreier seg også om digital hjemmetrening. I tillegg legges det stor vekt på utendørsaktiviteter og på motivasjonsfaktorer for dette, både digitale, som Stolpejakten, Geocaching og Pokemon Go, og mye annet som kan motivere til aktivitet. Ikke minst skal vi ha konkurranser med premiering på nettstedet. Nettstedet offentliggjøres i løpet av høsten 2021.

Det vil være kontinuerlig oppdatering av nettstedene så lenge prosjektet varer - ut juni 2022.

Begge prosjektene støttes av Stiftelsen Dam via det koronarelaterte «Stimuleringsprogram for helsefrivilligheten».

Jeg vil stemme – igjen!

NFU ønsker at flere mennesker med utviklingshemning skal bruke stemmeretten sin under stortingsvalget i september. For å nå det målet er det nødvendig med tilrettelagt informasjon. En oppdatert versjon av nettressursen <https://jegvilstemme.no/> og NFUs kurshefte om Stortingsvalg blir derfor lansert nå før sommeren.

TEKST: Helene T. Strøm-Rasmussen

FOTO: Stortinget

NFU, Signo Vivo og Karde AS samarbeider om å videreutvikle nettressursen og kursheftet. Prosjektets mål er å gi mennesker med utviklingshemning i hele landet en mulighet til å kunne foreta et selvstendig valg og kunne delta på lik linje med andre i storting- og sametingsvalget 13. september 2021. Det er Valgdirektoratet som har bevilget økonomisk støtte.

TILRETTELAGT INFORMASJON

Mennesker med utviklingshemning har ulike behov for tilrettelagt informasjon. Noen kan nyttiggjøre seg av lettlest informasjon, men for flere er dette ikke tilstrekkelig tilrettelegging. For å kunne være selvstendig i å innhente informasjon rundt de ulike politiske partiene og hvorfor og hvordan man stemmer, er det nødvendig å tilrettelegge på flere måter. Derfor er det på tide med en nettside der informasjonen er lettlest, symbolsatt med piktogrammer og tegnspråktolket.

Et velfungerende demokrati forutsetter at samfunnsmedlemmene kan påvirke politiske beslutninger

gjennom demokratisk deltakelse. Politisk deltakelse og å kunne stemme er en menneskerett, men dessverre er det mange mennesker med utviklingshemning som ikke bruker stemmeretten sin.

KURSMATERIELL

NFU har tidligere utviklet et 15-timers kurs om stortingsvalg som er godkjent av Studieforbundet. Målgruppen er mennesker med utviklingshemning, og målsettingen for kurset er å gi økt kunnskap om stortingsvalg og Stortinget som politisk institusjon, gi politisk kunnskap som åpner for politisk deltakelse og medbestemmelse og innvirkning på egen livssituasjon gjennom valgdeltakelse.

Kurset er godt bygd opp, og i samsvar med gjeldende politikk, partiprogrammer og praksis. NFU oppfordrer alle fylkes- og lokallag til å bruke kursmateriellet og nettressursen. Det anbefales at man har 5 samlinger á 3 timer. Kurset er godkjent av Studieforbundet Næring og Samfunn, og hvis man ønsker støtte til kurset, kan man melde det inn der: <https://www.naeringogsamfunn.no/>

HELENE T. STRØM-RASMUSSEN

(Foto: Pia Ribsskog)

Bedre enn fryktet, verre enn håpet

Meld. St. 32 (2020-2021) er langt bedre enn fryktet, men det er ingen grunn til å slippe jubelen løs. Meldingen gjelder i utgangspunktet store og sammensatte grupper, det vil si alle grupper som har utfordringer med å bli inkludert i arbeidslivet.

AV: Jens Petter Gitlesen

FOTO: NFU

Det er mange som har behov for bistand for å komme inn i arbeidslivet. Det er gledelig at mennesker med utviklingshemning er omfattet av meldingen. Vi har nemlig en lei tendens til å bli uteglemt fra meldinger som gjelder store grupper. I Meld. St. 32 (2020-2021) «Ingen utenfor - En helhetlig politikk for å inkludere flere i arbeids- og samfunnsliv», er arbeidstilbudet til mennesker med utviklingshemning gitt en behørig omtale.

VARSLER FLERE TILTAKSPASSER

Regjeringen varsler en oppbygging av antallet tiltak innen Varig tilrettelagt arbeid (VTA) og at mennesker med utviklingshemning vil bli prioritert ved opprettelsen av nye VTA-tiltak. Videre vil regjeringen styrke oppfølgingen av personer i VTA-O, det vil si personer som er på VTA-tiltak i ordinær bedrift. Slik har det vært de senere årene, og regjeringen varsler at utviklingen skal fortsette. Dette er selvsagt positivt, men styrkingen av arbeidstilbudet til mennesker med utviklingshemning tar tid, lang tid. Det er 20 000 personer med utviklingshemning over 20 år. Drøyt 3 000 av dem har jobb. Uten et taktskifte og dypere grep, så snakker en om mange tiår, kanskje hundre år, før de som ønsker å jobbe, får jobbe.

ARBEID ER NYTTIG OG

LØNNSOMT både for samfunnet, bedriften og arbeidstaker.

ARBEID ER LØNNSOMT

Det er positivt at det i meldingen blir fastslått at VTA-tiltaket er samfunnsøkonomisk lønnsomt. Men her kunne en gått lenger. Så lenge alternativet til VTA-tiltak er et dagtilbud i omsorgstjenesten, så vil arbeidsmarkedstiltak være lønnsomme. Trenger en bistand, så er det på grunn av funksjonsnedsettelsen. Funksjonsnedsettelsen er den samme om en jobber eller ikke. Det samme er bistandsbehovet.

Koblingen mellom arbeidsliv og skole omtales ikke i meldingen. Her er det store muligheter, ikke minst gjennom lære kandidatordningen. En slik kobling vil både gi opplæringsmål i den videregående opplæringen og den vil gi bedre kvalifisert arbeidskraft.

LITE OM FINANSIERINGSSYSTEMET

Utfordringene med finansieringssystemet er heller ikke omtalt. Historien til dagens VTA-tiltak, går tilbake til HVPU på 1970-tallet. Med nedleggelsen av HVPU, ble ansvaret for arbeidstiltakene overført til A-etatat og senere NAV. Finansieringen ble satt til 5:1, det vil si en person skulle bistå fem på tiltak. Tallet var en slags gjennomsnittsbetraktning av oppfølgingen av arbeidstiltakene under HVPU. Systemet er uheldig og overmodent for revisjon.

For det første er det slik at hver tiltaksplass i VTA fremstår utelukkende som en kostnad på 174 000 kroner i statsbudsjettet. Dette til tross for at tiltaket er lønnsomt. For det andre er tiltaket svært lønnsomt for bedriftene for tiltakshavere med lite behov for oppfølging, mens det er svært ulønnsomt overfor tiltakshavere med stort behov for oppfølging.

SOLIDE TILTAKSARRANGØRER OG FORUTSIGBARE ORDNINGER

Soliditeten til tiltaksarrangørene er essensiell. Dagens ordning med tiltaksarrangører, som i hovedsak er organisert som kommunale aksjeselskaper, bidrar til å sikre en forutsigbarhet og langsiktighet i arbeidsmarkedstiltaket. Slik langsiktighet er svært viktig å ivareta også i fremtiden.

Supported Employment er ikke nevnt i meldingen, men økt oppfølging av personer i VTA-O vil kunne være en slik ordning. Ordinær VTA bør også kunne utvikles i retning av Supported Employment.

Meld.St. 32 (2020-2021) kom for sent til å bli behandlet av dette Stortinget. Mye tyder på en ny regjering til høsten. Men meld.St. 32 (2020-2021) inneholder ingen forhold som i stor grad skiller partiene. En kan regne med at meldingen vil bli behandlet av Stortinget sent på høsten 2021, eller tidlig på våren 2022. Da er anledningen for innspill for å styrke forslaget.

SCENE KORPUS

- Dette har jeg drømt om!

AV: Ola Narten Svendsen

FOTO: Gjøvik kunst- og kulturskole

Guro (42) er medlem i Scene Korpus ved Gjøvik kunst- og kulturskole. Hun er aktiv, sporty og danseglad, og liker å følge med på hva som rører seg i samfunnet.

Det er godt over ett år siden det ble bom stopp for kor- og dansegruppen Korpus. De hadde planlagt mange arrangementer og opptredener i inn- og utland som måtte settes på vent på grunn av koronaen. Situasjonen er fortsatt den samme, men nå har en mulighet kommet for Guro Torkehagen Skumsrud til å vende tilbake til manesjen, hun fikk et solooppdrag med Gjøvik Trio. Onsdag 26. mai var hun gjest med trioen og danset på Gjøvik kultursenter.

Dette hadde hun gledet seg til. Jeg hadde tørket støv av danseskoene og var klar til å hylle El Gran Astor på scenen i Kulturtrappen, sier hun med stor glede. I år er det 100 års jubileum for argentineren Astor Piazzolla, som ble født 11. mars 1921. Det ble sesongens siste triokonsert. Mesterverket og tangoen Oblivion har Guro danset til i stua hjemme en stund nå. Etter imponerende fellesprøver med trioen var hun nå endelig klar til å møte publikum.

DANSET SEG TIL HIRTSHALS

Guro har alltid likt å danse og opptre. - Det startet med at jeg sang «Jeg er havren» på Fredheim på et foreldremøte i 1985, forteller Guro. - Det bor en skuespiller i meg. Jeg kan godt «utlevere» meg på scena, jeg er modig. Under Sommeridrettslekene på Gjøvik i 2000, ble det mye fest og moro, sier hun. - Som dansedronning vant jeg jammen en 4 stjerners båttur til Hirtshals, som takk for innsatsen i Fjellhallen - det er noe jeg aldri vil glemme, sier hun og smiler bredt. - Jeg danset meg nesten tom, selv om jeg drakk ganske mye vann. Hun har også gått på Gjøvik barne- og ungdomsteater med Solveig Nilsen. Da var Guro ungdom og gikk på skolen. - I dag jobber jeg på ATS i Hunndalen, sier hun stolt.

HYLLET TANGOKONGE.

Guro Torkehagen Skumsrud med Gjøvik trio feiret El Gran Astor - argentineren Astor Piazzolla med å blant annet fremføre verket Oblivion.

KLARE FOR LUNSKONSERT.

Gjøvik trio med Ida Malene Christensen, Marieke Bettman og Mira Hsin-Bei Sagmo, hadde denne gangen med seg Guro Torkehagen Skumsrud som gjest når de opptrodde på Kulturtrappa 26. mai.

COMEBACK MED KORPUS

Guro har vært med to perioder i Korpus. - Det hele startet i 2002 da jeg begynte. Senere år «tok» jeg comeback i Korpus. At jeg er tilbake er nok bare Korpus glad for. Jeg fikk vite av Ola Narten Svendsen, at det var ledige plasser i Scene Korpus, og at jeg kunne starte der. Der er Nina Andersbakken og Liliana Jimenez våre instruktører, også Aurore Deniel har vært instruktør. Teaterprosjektene med Paco, Maru og Faula teater elsker jeg å være med på. - Disse vennskapsbesøkene liker jeg veldig godt.

- Jeg fikk vite at vi er omtalt i ny Stortingsmelding som kom - Gjøvik kunst- og kulturskole. All ære til alle som har utviklet det gode tilbudet som gis innenfor tilrettelagte kulturtilbud, sier Guro begeistret. Hun er opptatt av at alle uansett funksjonsnivå skal ha samme rettigheter som alle andre. På Gjøvik har det pågått i mange år og det er veldig bra, sier Guro som også er engasjert i NFU Gjøvik.

KORONA OG FRITID

Koronapandemien har skapt problemer også for Guro, men hun syntes det ikke er vanskelig å forstå at det må være strenge regler. - Det er veldig dumt. Men jeg skjønner at de må ha sånne regler, og det er veldig bra at vi har dem, og at vi må ha munnbind hvis det ikke er mulig å holde avstand, og at vi oftere enn før vasker hender. Det skjønner jeg. Det er bra at vi gjør det. Men det er dumt òg.

Ellers har det blitt mye strikking av tepper, brikker og grytekluter. - Jeg hekler også - magisk sirkel og det er noe av det vanskeligste av alt å hekle.

- Så bokser jeg. Jeg har ikke fått noen skader ennå. Det går hardt for seg, men jeg har ikke skader for det. - Det er noen likheter mellom dans og boksing faktisk. Det har

noe med fotarbeidet å gjøre, balanse som gjør at jeg må ha det innenfor boksing også, det henger nøye sammen, sier Guro alvorlig. Det er altså ingen ulempe å holde på med dans og boksing - klassisk boksing på Mudo i Storgata 10. Men nå er det trioen som gjelder.

MER ENN TANGO

Selv om lunsjkonserterne også denne gangen ble med begrenset publikum, var Guro fast bestemt på å gi alt. - Nå kom muligheten hun bare hadde drømt om, og kjole og dansesko var klar til bruk, sier Guro. - Vi fremførte også Tango Eight for fiolin og cello. Gjøvik trio, som består av Ida Malene Christensen, cello, Marieke Bettman, fiolin og Mira Hsin-Bei Sagmo, piano, spilte også fra en trio av Mendelssohn, og «Svanen» av Saint-Saens.

Å leve med høy risiko under høyt smittetrykk

Ole bor i Sarpsborg kommune, en kommune som gjennomgående har hatt et stort smittetrykk. Da passer det svært dårlig å være ekstremt utsatt for infeksjoner. Men Ole har det bra. Familien hadde lang erfaring med smitteverntiltak fra før pandemien kom og har maktet å kompensere for ingripende smitteverntiltak under pandemien.

AV: Jens Petter Gitlesen

FOTO: Anna M Solberg

Ole er en blid gutt som ble 9 år i vår. Han er neppe klar over hvordan smittesituasjonen har vært i Sarpsborg hvor han bor. Ole viser vilje og uttrykker seg, men han har ikke verbalspråk og lite formalisert språk.

Frem til den siste tiden har Sarpsborg vært blant kommunene med høyest smittetrykk. Smitten er kommet inn i bofellesskap, på skolen, i hjemmetjenesten og nær sagt over alt. Om ikke Ole er klar over smittetrykket, så har han merket konsekvensene. Han var ikke på skolen fra desember til mai. Foreldrene opp-

fattet situasjonen som for utfordrende. Smittevernmyndighetene hevder at Covid-19 ikke er farlig for barn. En slik påstand er for generell. Selv om barn flest i liten grad blir alvorlig syke, så gjelder nok det ikke alle barn. Ole har trisomi 18, eller Edwards syndrom som det også benevnes. Syndromet omtales som alvorlig, og barn med trisomi 18 er utsatt både for infeksjoner og organsvikt. Ole har vært på sykehuset noen ganger med lungebetennelser, men heldigvis har han vært rimelig frisk under pandemien. →

”

Det stemmer nok at de fleste barn tåler smitte godt, men det gjelder ikke alle.

Oles mor, Anna M. Solberg, er naturlig nok opptatt av syndromet som hennes sønn har. Etter som Norge er et lite land og syndromet er sjeldent, så følger Anna med i flere internasjonale internettkupper om Edwards syndrom.

- Selv om det ikke kommer frem i statistikkene som norske smittevernmyndigheter støtter seg til, så bør det være opplagt at barn med Edwards syndrom er en høyrisikogruppe. Barna er utsatt for infeksjoner, når de etter en forkjølelse får en infeksjon, så kan det bli for mye.

FRITIDSTILBUDET FORSVANT

- Også i ordinære situasjoner er vi veldig påpasselige med smittevern og nøye med hygien. Håndsprit brukte vi også før pandemien av hensyn til Ole. Under pandemien forsvant fritidstilbudet til Ole, noe som for såvidt var forståelig. Vi har kjørt og hentet Ole på skolen. På skolen var elever og lærere også inndelt i kohorter, men Ole møter et stort personale og en del krysser også kohortene. Når en i tillegg var flere elever og lærere i trange klasserom, så var det grunn til bekymring. Vi tok derfor Ole ut av skolen i desember.

- Men Ole som alle andre barn har glede av å være sosial og være sammen med andre barn. På den annen side tviler jeg på at Ole har lidd av å ikke komme på skolen. Vi har gjort mye av det samme hjemme som på skolen. Det har vært mye lek og læring, og faste treningsøkter. Jobbet med kommunikasjon på egenhånd. Han er med søsken og foreldre. Han har vært ute hver dag og møtt andre, men vi har hele tiden holdt god avstand. Besteforeldrene har holdt seg borte både av hensyn til seg selv og av hensyn til Ole.

Anna verdsetter kommunens smitteverntiltak, men synes hensynet til barn som er veldig medisinsk sårbare har kommet i skyggen. Ole burde hatt litt færre voksne personer å forholde seg til på skolen.

OLE TRIVES OG ER FORNØYD til tross for høyt smittenivå, nedstengte aktiviteter og hjemmeundervisning.

OLE HAR OGSÅ TIDLIGERE VÆRT OMTALT i *Samfunn for Alle*. Her er Ole trygt på Annas fang i 2015.

- Med fire klasserom, fem elever i hvert klasserom og fem voksne, så blir det mye, spesielt når en går på kryss og tvers av gruppene. For unger flest, vil en slik situasjon være akseptabel, men når en vet hvor sårbare barn med Edwards syndrom kan være, så ble kontaktene for mange når smittetrykket i kommunen var høyt.

ØKT RISIKO FOR ALVORLIG UTFALL

Men smittevernmyndighetene hevder at barn har liten risiko for alvorlige utfall dersom de blir smittet.

- Det er nok riktig når det gjelder de fleste barn. Antallet barn med alvorlige medisinske utfordringer er heldigvis lavt, men det fører til at de i liten grad synes i statistikken. En familie jeg har kontakt med i USA, har en sønn på seks år som har Edwards syndrom.

Han ble smittet, alvorlig syk og lagt i respirator. Det tok ikke lang tid fra smitten kom, til vi hørte om alvorlige utfall fra England og USA også for barn. De medisinske mest sårbare barna har blitt glemt. I første runde, våren 2020, kom mye kritikk at tilbudet til barn med funksjonshemning ble stengt. Det førte til at det meste var åpent i runde 2. Etter det, har man vært opptatt av at alt skal være normalt og åpent, spesielt for barn med funksjonsnedsettelse. Men jo mer åpent det er, jo farligere blir det for Ole, sier Anna.

Oles mor og far er blitt vaksinert, med den tryggheten det medfører for Ole. Men personalet som har med Ole å gjøre på skolen, ble ikke prioritert i vaksine-køen fordi de var pedagoger og ikke helsepersonell.

Når smittetallene er høye i Sarpsborg er Anna mest bekvem med å ha Ole hjemme. ■

Et valg for og mot CPRD?

Sommeren er her, korona er forhåpentligvis på retur, og antallet vaksinerte stiger. Finværet har også vært innom Norge noen uker, og selv om godværet kommer og går, satser jeg på at det lander både i nord, syd, øst og vest flere ganger i løpet av sommermånedene.

AV: Janne Skei,
daglig leder i SAFO

**Mest mulig
samlokalisering
og minst
mulig menneske-
rettigheter.**

Mens mange av oss forhåpentligvis er på vei inn i feriemodus, vil jeg tro at våre politikere har en travel sommer i vente. Den 13. september vil vi se resultatet av innspurten inn mot valget til vår nasjonalforsamling. Blir det Jonas eller Erna ... eller kan det faktisk bli Trygve som får flytte inn i Inkognitogata 18 når høstløvet faller? I SAFO venter også vi i spenning på hva som skjer.

HVORDAN FÅ CRPD INN I NORSK LOV

Vi vet hva som skjedde med funksjonshemmedekonvensjonen i vår. Høyre fikk gjennomslag for sin motstand mot å inkorporere funksjonshemmedekonvensjonen CRPD inn i norsk lov fordi regjeringsvenninnene KrF og Venstre stemte mot noe de egentlig er for, og fordi FrP er enig med Høyre i at funksjonshemmedes menneskerettigheter ikke skal tas inn i norsk lovverk. Skal vi få CRPD på plass og inkludert i norsk lovverk må AP, SV, SP, MDG og Rødt ha flertall på Stortinget.

NORSK LOVVERK IKKE I PAKT MED FUNKSJONSHEMMEDEKONVENSJONEN

Så er det jo kanskje også på sin plass, før vi kobler helt ut i sommer, å minne oss alle om hvorfor CRPD – funksjonshemmedekonvensjonen, er så viktig å få på plass. Realitetene er at vi ennå sitter med en vergemålslov som ikke er i pakt med funksjonshemmedes menneskerettigheter. Vi så det da Norge stengte ned. I mange kommuner ble mennesker med utviklingshemning stengt inne i sine leiligheter, uten å få lov til å besøke eller ha besøk. Smittevern var begrunnelsen og personenes meninger og ønsker ble lagt totalt på hylla.

NORSK PRAKSIS HELLER IKKE I PAKT MED CRPD

Vi ser det til daglig gjennom den pågående institusjonaliseringen av funksjonshemmede. Stadig større bofellesskap i samlokaliserte boliger, og da gjerne geografisk plassert med omsorgstjenesten i kommunen. Kostnadseffektivisering er mantra, og et knippe konsulenter gir råd til norske kommuner om mest mulig samlokalisering og minst mulig menneskerettigheter. Retten til et selvstendig liv i artikkel 19, som pålegger statene å sikre at funksjonshemmede har rett til å «velge bosted, og hvor og med hvem de skal bo, på lik linje med andre, og ikke må bo i en bestemt boform», undergraves i kommune etter kommune.

Bedrageriet som fant sted i Voss herad, er bare ett av mange eksempler på kommunenes kreativitet for å undergrave funksjonshemmedes menneskerettigheter. Hvordan Voss herad først søker tilskudd i Husbanken for å bygge 20 omsorgsleiligheter for eldre, for så å tvangsflytte utviklingshemmede fra to bofellesskap inn omsorgsboligene, viser at nasjonale retningslinjer kan omgås uten at det får konsekvenser. Når enkelte kommunepolitikeres respekt for funksjonshemmede er på slik et lavmål, og flertallet av våre nasjonale politikere ikke er villige til å ta inn funksjonshemmedekonvensjonen i norsk lov, viser dette at vi ennå har en lang vei å gå.

God sommer til dere alle!

Vi har ressurser – bruk oss!

AV: Tom Remi Kongsmo

Arbeid er viktig for mennesker med funksjonshemming.

Dette må bli tatt alvorlig. Samfunnet burde i større grad anerkjenne det potensialet som denne gruppa har.

Et eksempel på hvilke ressurser vi har, dersom vi får mulighet til å vise det, er et forskningsprosjekt som Hege Christin Nilsson og jeg har deltatt i. Vi har begge en psykisk utviklingshemming.

Vi har vært medforskere i et treårig forskningsprosjekt ved Høgskolen i Innlandet, Lillehammer. Å være medforsker betyr at våre erfaringer er viktige. Tanken bak medforskning er at den som det forskes på, skal være med på å bestemme hvordan forskningen skal utføres.

Prosjektet het «Meningen med arbeid for mennesker med utviklingshemming eller nedsatt arbeidsevne». Det ble ledet av Frank Jarle Bruun. Prosjektet ble avsluttet med en bok som viser hele forskningsprosessen og den rollen vi har hatt i den.

Boka heter **Vi er medforskere!**, og det er Hege og jeg som er forfattere av boka. Vi har fortalt til Ragnhild Rossvær og Frank Jarle Bruun, og Ragnhild har hatt ansvaret for å skrive ned det vi ville si. Med i boka er også en lydbok som Hege har lest inn.

Folk trodde kanskje ikke at vi skulle greie det, men nå er prosjektet gjennomført, og boka er gitt ut. Boka forteller om hvordan vi greide de oppgavene vi fikk i forskningen. Vi følte mestring gjennom hele prosessen, og vi utviklet oss ved å få nye utfordringer.

Mange mennesker med funksjonshemninger bør få flere utfordringer i hverdagen. Det er spesielt bra å ha en jobb å gå til. Men jobben må i størst mulig grad være tilrettelagt på premisene til den som har behov for tilrettelegging.

Det er viktig for alle mennesker å trives på jobb. For at arbeidsoppgavene skal gi trivsel og glede til mennesker med spesielle behov, må samarbeidet mellom de ansatte i bofellesskapene og arbeidsgiverne være godt.

God kommunikasjon mellom alle parter er nødvendig.

Jeg håper at vår erfaring som medforskere på høgskolen kan gi en positiv holdningsendring, slik at samfunnet får glede av de ressursene som mennesker med utviklingshemning har.

LANDSBYENE MED Plass FOR ALLE

Camphill-landsbyene er integrerte levefellesskap hvor mennesker med ulike behov for bistand lever side om side med omsorgspersoner i en levende og aktiv landsby.

Her er alle sysselsatt med fellesskapets mange oppgaver; håndverk, jordbruk, matlaging og hushold. Det legges vekt på nærhet til natur og mennesker, og opplæringen i dagliglivets mange gjøremål gir verdifull erfaring videre. Samtidig dekker arbeidet reelle behov i landsbyene.

Livet i fellesskap, arbeid, hverdag og fest danner grunnlag for et spennende og utfordrende miljø. I landsbyene pleies også et variert kulturliv med teater, sang, musikk, høytidsfeiringer og utflukter.

Nye medarbeidere tilbys introduksjonskurs i landsbylivet og antroposofi, samt fireårig deltids Bachelorutdanning i helsepedagogikk og sosialterapi.

Camphill Norge består av landsbyene Hogganvik, Jøssåsen, Rotvoll, Solborg, Vidaråsen og Vallersund Gård. I Vallersund ligger også FRAMskolen som er et folkehøgskolelignende tilbud for deg mellom 18 og 25 år som lever med utviklingshemming.

Vi ønsker deg velkommen til landsbyene!

CAMPBILL LANDSBYSTIFTELSE
Malvikvegen 1333, 7550 Hommelvik
Telefon 73 97 84 60
Epost: sekretariat@camphill.no
www.camphill.no

Camphill
NORGE

Miheret Nigusse

- en viktig stemme for utviklingshemmede i Afrika

Miheret Nigusse har jobbet for rettighetene til personer med utviklingshemning i Afrika i en årrekke. For et par uker siden ble hun valgt til styreleder hos vår partnerorganisasjon FENAID i Etiopia. Vi har tatt en prat med Miheret for å gjøre oss bedre kjent med ildsjelen, og om hva hun ser på som det viktigste arbeidet for utviklingshemmede i Afrika i dag.

TEKST: Tekst Caroline Hagen, **FOTO:** Privat

- Du har nylig blitt valgt til styreleder hos Fikir - Ethiopia National Association on Intellectual Disability (FENAID). I tillegg er du ganske fersk i en stilling som koordinator for inkluderende utdanning hos Inclusion Africa. Hvordan har du det akkurat nå?

- Jeg har det ganske bra, men jeg er selvsagt ganske travel. Det er mye som skjer på en gang, spesielt i oppstarten av styrearbeidet hos FENAID. Men dette arbeidet er min store lidenskap, så jeg nyter hvert øyeblikk!

- La oss ta det fra begynnelsen. Hvordan endte du opp med å arbeide for funksjonshemmedes rettigheter i Afrika?

- Jeg er født og oppvokst i Addis Ababa, hovedstaden i Etiopia. Jeg vokste opp sammen med min mor, far, to brødre og to søstre. Foreldrene mine var ikke engasjert i funksjonshemmede-bevegelsen da jeg vokste opp. Min far var forretningsmann, og moren min var regnskapsfører som jobbet i ulike organisasjoner.

Min bror Cheramlak er årsaken til at jeg begynte å engasjere meg. Han har en utviklingshemning, og epilepsi. På grunn av dette ble han ikke sendt til skolen. Det fantes ingen tilrettelegging for elever som han. Heldigvis har mine foreldre vært dedikerte og jobbet

veldig hardt for at han skal ha det bra. Han er virkelig en av de heldige som har foreldre som dem! Han har alltid bodd sammen med dem, og gjør det fremdeles. Vi er en veldig tett familie.

FENAID var ukjent for Miheret før 2008, da hun gjennom et annet prosjekt først hørte om FENAID. Hun begynte å jobbe frivillig for organisasjonen før hun ble generalsekretær. I tillegg har hun erfaring fra en rekke organisasjoner, blant annet fra Inclusion Africa og Inclusion International.

Før jeg engasjerte meg i funksjonshemmede-bevegelsen, hadde jeg allerede et stort hjerte for utsatte grupper og jobbet mye med sexarbeidere, ungdom og lignende. Så ble jeg engasjert i FENAID. Jeg syntes det var så fantastisk å endelig finne en organisasjon hvor broren min kunne få kontakt med andre som han! Broren og moren min ble også medlemmer, og broren min fikk til og med en plass i FEAPDs generalforsamling. Jeg var generalsekretær i FENAID fra 2011 til 2017. Da jeg forlot denne stillingen, ble jeg nestleder i FENAID, og jeg var også styreleder i FEAPD. Jeg har hele veien vært opptatt av å dele erfaringer og kunnskap om feltet på tvers av Afrika, og jeg er en av BRIDGE-alumnene fra

MIHERET HOLDER ÅPNINGSTALEN

på den Internasjonale dagen for funksjonshemmede, 3. desember.

MIHERET SAMMEN MED BROREN,

Cheramlak på FEAPDs generalforsamling.

FAKTA

Federation of Ethiopian Associations of Persons with Disabilities (FEAPD): paraplyen for funksjonshemmedes organisasjoner i Etiopia. NFUs andre partner i Etiopia.

Inclusion Africa: Den regionale paraplyen av organisasjoner som jobber for utviklingshemmedes rettigheter i Afrika. Partner av NFU

Inclusion International: Den internasjonale paraplyen av organisasjoner som jobber for utviklingshemmedes rettigheter.

BRIDGE CRPD - SDG training er et kurs initiert av International Disability Alliance (IDA) og International Disability and Development Consortium (IDDC) som tar sikte på å støtte funksjonshemmede organisasjoner i å sikre at sitt arbeid er inkluderende og fullstendig i tråd med funksjonshemmedekonvensjonen (CRPD) og bærekraftsmålene (SDGs).

Les mer her: <https://www.internationaldisabilityalliance.org/content/bridge-crpd-sdgs-training-initiative>

Afrika. Det har virkelig hjulpet meg å forstå hva som skal til for å forbedre situasjonen til utviklingshemmede i Etiopia og resten av Afrika. Situasjonen for personer med utviklingshemning er stort sett lik over hele Afrika. Derfor er det ekstra viktig med gjensidig læring på tvers av landene! Vi kan få til så mye mer dersom vi driver felles politisk påvirkningsarbeid, også regionalt.

- Nå som du er styreleder hos FENAID, hvilke planer og ønsker har du for organisasjonen fremover?

- Først og fremst ønsker jeg at vi bygger et ressurscenter for å bedre tilbudene for våre medlemmer. Et slikt ressurscenter vil tilby en rekke tjenester, for eksempel samtalerterapi, fysioterapi, yrkesopplæring, sport og andre fritidsaktiviteter. Et slikt ressurscenter kan mulig bedre livskvaliteten til veldig mange personer med utviklingshemning (NFU støtter ikke byggingen av dette senteret i sitt samarbeid med FENAID). I tillegg må vi styrke hele bevegelsen på tvers av Etiopia, blant annet ved å få flere utviklingshemmede som driver politisk påvirkning på vegne av seg selv!

- Og hvilke endringer ønsker du å se for mennesker med utviklingshemning i Etiopia i dag?

- I det større bildet må vi jobbe mot fullstendig inkludering av utviklingshemmede i det etiopiske samfunnet. Her har vi en lang vei å gå, fordi utviklingshemmede ikke er inkludert når det kommer til hverken skole, utdanning, arbeid, bolig - i bunn og grunn alt. Til og med i arbeid som gjøres for å bedre situasjonen for funksjonshemmede i landet er utviklingshemmede diskriminert og utelatt!

For at dette skal endre seg, trenger vi først og fremst å jobbe med bevisstgjøring i samfunnet; folk må få vite at mennesker med utviklingshemning finnes, og at de har like rettigheter som alle andre i samfunnet! I tillegg trenger vi politisk vilje til endring. Jeg ønsker å se personer med utviklingshemning og deres familier i forsetet i dette arbeidet. Vi må bli synlige på den politiske arenaen!

VISSTE DU AT

Barn med delt bosted – mindre avlastning til foreldrene?

Når barn har delt bosted, trenger man da samlet bare halvparten så mye avlastning som om foreldrene og barnet hadde bodd sammen hele tiden – fordi foreldrene «naturlig avlaster hverandre»?

AV: Advokat Petter Kramås
Advokatfirmaet Kramås AS
petter@kramaas.no

Utgangspunktet for rett til avlastning er at foreldrene har særlig tyngende omsorgsoppgaver. I praksis handler det om å avlaste fra omsorgsoppgaver som går ut over det som oppfattes å være ordinær omsorg for barn i samme alder. Belastningen kan både være knyttet til omfanget og tidsbruken, men også hvor belastende omsorgsoppgavene er.

Formålet med avlastning som tjeneste er helt sentralt for vurderingen av avlastningsbehovet: Foreldrene skal kunne leve et tilnærmet ordinært liv, med nødvendig tid og overskudd til andre egne barn, kontakt med familie og venner, fritidsaktiviteter med videre. Ikke minst skal avlastning bidra til å opprettholde omsorgsevne som foreldre over tid, ved å hindre utmatting og andre belastninger omfattende omsorgsoppgaver kan medføre.

«NATURLIG AVLASTNING» VED DELT BOSTED?

I saker der foreldrene ikke bor sammen og barnet har delt bosted, ser vi stadig eksempler på følgende argumentasjon: Når barnet bor 50 % av tiden hos den ene av foreldrene, innebærer dette en betydelig «naturlig avlastning» for den andre. Det anføres at den særlig tyngende omsorgen for hver av foreldrene blir vesentlig mindre.

Men – dette er ikke nødvendigvis riktig, av to grunner: For det første kan det jo spørres om ikke foreldre som bor sammen «naturlig avlaster» hverandre fortløpende. Det er vanligvis ikke nødvendig at begge foreldre er engasjert i alle omsorgsoppgaver hele tiden – og skal man da tenke sjablongmessig også om dette, avlastes man fortløpende med 50 % av omsorgsoppgavene også om foreldrene bor sammen. For det annet vil belastningen ved å være enens ansvarlig omsorgsperson i «sine» uker øke belastningen disse ukene vesentlig – både tidsmessig og ved økt opplevd belastning ved å være alene om omfattende sammenhengende omsorgsoppgaver.

HELE REGNESTYKKET MÅ MED – HALVE ER IKKE NOK

Her – som ellers når det gjelder tildeling av omsorgstjenester – må hele regnestykket med.

Skal man vektlegge mindre belastning i uker uten barnet hos seg, må man også vektlegge økt belastning i uker med barnet hos seg.

Det kreves uansett en konkret og individuell vurdering av avlastningsbehovet for foreldrene. Dersom det generelt henvises til at foreldre avlaster hverandre «naturlig» ved delt bosted, og at dette må innebære vesentlig reduksjon i det samlede avlastningstilbudet, vil vedtak fattet på dette som begrunnelse

kunne være ugyldig. Det er da ikke foretatt en individuell vurdering av hver av foreldrenes faktiske avlastningsbehov. Både faktisk tid som medgår og samlet belastning ved omsorgsoppgavene må vurderes. Vedtak med slik generell begrunnelse bør derfor påklages.

ET RÅD TIL SLUTT

I søknader om avlastning er det alltid viktig å beskrive avlastningsbehovet helt konkret - hvor omfattende er omsorgsoppgavene, og hva går det på bekostning av (andre barn, sosial kontakt, familie og venner, arbeid, helse, omsorgsevne på sikt osv.).

Det kan også være på sin plass å minne om at kommunen plikter å forholde seg til de faktiske opplysningene som gis i søknaden, og ta stilling til om de legger opplysningene til grunn eller om opplysningene bestrides.

I saker der det er delt bosted for barnet, er det ekstra viktig å beskrive helt konkret avlastningsbehovet for hver av foreldrene - også for å vise at det ikke er grunnlag for et «standard-fradrag» fordi man «naturlig avlaster hverandre.»

Alle skal ha muligheten til å være sjef i eget liv!

JAG Assistanse AS er en ideell BPA-leverandør med spesiell kompetanse om BPA for personer med sammensatte og kognitive funksjonshemninger. Vi bygger vårt verdigrunnlag på grunnleggende menneskerettigheter, likeverd og likestilling.

JAG vil bidra til at alle mennesker kan leve sine liv fullt ut, på egne premisser.

JAG har over 25 års erfaring for deg som trenger assistert arbeidsledelse.

JAG har fokus på individualitet, kvalitet og skreddersyr din assistanse.

Ta kontakt for mer informasjon.

JAG Assistanse AS
Telefon: 962 09 666
www.jagassistanse.no

Følg oss gjerne på Facebook og Twitter!

BR. STENSKJÆR TRANSPORT AS

støtter NFU's arbeid

Vil du annonsere i
**Samfunn
for alle?**

Ta kontakt med vår
'annonsesjeler:

Salgs Forum AS
post@salgs-forum.no
www.salgs-forum.no

PRIMA

Idrettsveien 2, 7072 Heimdal Tlf 72 89 43 00
prima@prima-as.no www.prima-as.no

AKTIV

HJELPEMIDLER AS

Nå med Fatbikehjul og trommelbrems

Tlf: Geirr 98239850. e mail: geirr@aktiv-hjelpemidler.no

Multivogn

Al-trac

Nå med
hjelpemotor

www.aktiv-hjelpemidler.no

www.aktivhjelpemidler.com

BankID og Koronasertifikat

Koronasertifikatet finner en på Helsenorge.no. For å komme inn på Helsenorge.no trenger en BankID. Mange med utviklingshemning verken har eller får BankID. Slik situasjonen nå er, får disse heller ikke tilgang til koronasertifikat.

AV: Jens Petter Gitlesen

Stortingsrepresentant Lise Christoffersen (Ap) tok urimelighetene opp med helse- og omsorgsminister Bent Høie (H) i et skriftlig spørsmål.

- Hvordan vil regjeringen sikre at alle får tilgang til sitt koronasertifikat, også de som ikke har tilgang til BankID?

BEGRUNNELSE

BankID er en elektronisk identifikasjon som er utviklet og eies av bankene. Mange med utviklingshemning har ikke tilgang til BankID. Staten har tatt i

bruk BankID også for tilgang til Helsenorge.no, noe som forhindrer at de uten BankID får tilgang til sitt koronasertifikat. Norsk Forbund for Utviklingshemning påpekte problemstillingene i sitt hørings svar til «Midlertidige endringer i smittevernloven (koronasertifikat)» den 11.05.2021.

Problemstillingen knyttet til manglende tilgang til BankID har vært kjent i mange år. Mange med utviklingshemning er utestengt fra netthandel, viktig digital kommunikasjon og informasjon fra det offentlige. Nå er heller ikke koronasertifikat tilgjengelig for mange med utviklingshemning.

LISE CHRISTOFFERSEN (AP). (Foto: Stortinget)

BUTIKK

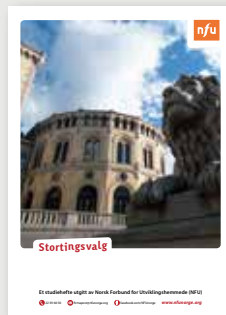
Alle kurshefter 50,- kr per hefte.

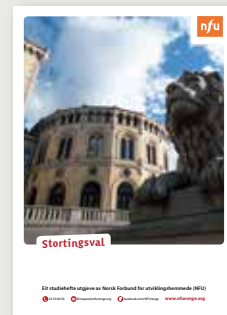
Om tro og livssyn

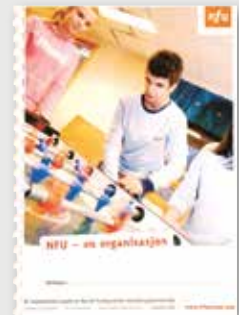
Fra foreldrehjem til eget hjem

Stortingsvalg (bokmål)

Stortingsvalg (nynorsk)

NFU - en organisasjon

Veilederhefte til studieheftet «Aktiv i egen organisasjon»

Aktiv i egen organisasjon

NFUs prinsipp-program

Vi og samfunnet (nynorsk)

Tillitsvalgt i organisasjonen NFU

Kurshefte Kommunevalg (bokmål). Kr 50,-

Ledsagerhefte

Veileder til kurslærer

Seksualitet og samliv

Kroppen min og følelsene mine

Kursbevis kr 10,-

LAST NED!

Boken «Fokus på overganger mellom ulike skoleslag» er utsolgt, men ligger klar for nedlastning på vår hjemmeside nfunorge.org/no/nettbutikk/boker/

Bøker om veien til egen bolig

kr 100,-

kr 150,-

Kursmappe kr 25,-

Pølsebag med utvendig lomme kr. 150,-

Klistremerker
6 merker per ark kr 6,-

Velg
miljøvennlig,
dropp plast-
posen!
Handlenett
kr 50,-

Penner, per stk. kr 10,-

Midjeveske kr. 75,-

Pins kr 25,-

Multilue / bøff kr. 25,-

Multilue / bøff kr. 25,-

Tallerken (porselen) kr 150,-

Krus (porselen) kr 200,-

Ja takk, jeg bestiller (skriv antall):

- Kurshefte: Om tro og livssyn
- Kurshefte: Fra foreldrehjem til eget hjem
- Kurshefte: Stortingsvalg (bokmål)
- Kurshefte: Stortingsval (nynorsk)
- Kurshefte: NFU – en organisasjon
- Kurshefte: Veilederhefte til studieheftet
- Kurshefte: Aktiv i egen organisasjon
- Kurshefte: NFUs prinsipp-program
- Kurshefte: Vi og samfunnet (nynorsk)
- Kurshefte: Tillitsvalgt i organisasjonen NFU
- Kurshefte: Kommunevalg (bokmål)
- Kurshefte: Ledsagerhefte
- Kurshefte: Veileder til kurslærer
- Kurshefte: Seksualitet og samliv
- Kurshefte: Kroppen min og følelsene mine
- Kursbevis
- Bok: Sjef i eget hus
- Bok: Veien fram til egen bolig
- Kursmappe
- Klistremerker
- Refleksbånd
- Penn
- Multilue / bøff (rød)
- Multilue / bøff (oransje)
- Pølsebag
- Handlenett
- Midjeveske
- Pins
- Tallerken (porselen)
- Krus

Navn: _____

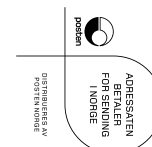
Adresse: _____

Poststed: _____

E-Post: _____

Porto kommer i tillegg. Du kan også bestille via **telefon 22 39 60 50**, e-postadresse **post@nfunorge.org** eller bruk nettbutikken til NFU på **www.nfunorge.org**. Vi sender e-faktura.

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede
Svarsending 1225
0028 Oslo

Bestill abonnement

Bladet kommer ut med 5 numre i året. Abonnementet løper fra registreringsdatoen. Pris kr. 400,-.

Klipp ut og send inn.

Abonnement kan også bestilles på mail:
post@nfunorge.org eller telefon: 22 39 60 50.

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede

Svarsending 1225
0028 Oslo

ADRESSATEN
BETALER
FOR SENDING
I NORGE

DISTRIBUERES AV
POSTEN NORGE

Navn: _____

Adresse: _____

Poststed: _____

E-Post: _____

Mobil / telefon: _____

Signatur: _____

Bamse Produkter AS

Du har kunnskapen, vi har produktene.

- Barn og voksne
- Posisjonering
- Trening
- Behandling

For mer informasjon se:
www.bamseprodukter.no
www.hjelpemiddeldatabasen.no
Varekataloger og brosjyrer.

Sjef i eget liv!

BPA Nord tilbyr
alle **retten** til et aktivt og
selvstendig liv

Nordland, Troms og Finnmark

Ta kontakt på 406 22 364 • post@bpa-nord.no
www.bpa-nord.no

**BPA
NORD**

En del av Helsepartner Nord-Norge

- en del av Helsepartner Nord-Norge

Landsstyret

FORBUNDSLEDER
Tom Tvedt
 971 99 233
 tom.tvedt@nfunorge.org

NESTLEDER
Gunn Strand Hutchinson
 913 38 299
 gunnhutch@gmail.com

Alette Reinholdt
 905 36 649
 alettereinholdt@online.no

Anna Kittelsaa
 911 46 401
 anna.kittelsaa@outlook.com

Birgitte Boldvik
 938 90 671
 birgitte.boldvik@gmail.com

Marius Zahl
 918 75 965
 marius.zahl@icloud.com

Torill Vagstad
 402 88 307
 torill.vagstad@gmail.com

Nasjonalt

Norsk Forbund for Utviklingshemmede

Pb 8954 Youngstorget, 0028 Oslo

Besøksadresse:

Youngstorget 2b, 7. etasje
 Telefon: 22 39 60 50
 post@nfunorge.org

www.nfunorge.org

Bankgiro: 8200.01.93417
 Org.nr.: 943 260 672

Fylkeslagene

NFU Oslo Fylkeslag
 c/o NFU
 Postboks 8954 Youngstorget
 0028 Oslo
 22 39 60 51
 oslofylkeslag@nfunorge.org

NFU Viken Fylkeslag
 v/ Nordis Vik Poulsson
 Tuterudkroken 16
 2007 Kjeller
 480 03 495
 nfu.viken@gmail.com

NFU Innlandet fylkeslag
 v/ Eirik Dahl
 Ajerhagan 6
 2319 Hamar
 464 09 707
 eid24@outlook.com

**NFU Vestfold og
 Telemark Fylkeslag**
 v/ Randi Stenerud
 Vearveien 4
 3173 Vear
 901 58 869
 nfu.vf@online.no

NFU Agder Fylkeslag
 v/Jan Frode Fredriksen
 Hagelia 12
 4580 Lyngdal
 958 10 805
 janfrodef@yahoo.no

NFU Rogaland Fylkeslag
 Hillevågsveien 100
 4016 Stavanger
 971 44 345
 post@nfu-rogaland.no

NFU Vestland Fylkeslag
 v/ Geir Tore Søreide
 Havnahagen 19
 5419 Fitjar
 918 45 574
 geir.t.soreide@haugnett.no

NFU Møre og Romsdal fylkeslag
 v/ Astrid Andersen
 Varleiteråsa 10
 6065 Ulsteinvik
 909 80 350
 mrfylkeslag@nfunorge.org

NFU Trøndelag Fylkeslag
 v/ Snorre Ness
 Bregnevegen 1
 7803 Namsos
 905 16 966
 snorre.ness@ntebb.no

NFU Nordland Fylkeslag
 Postboks 843
 8001 Bodø
 75 52 40 48 / 917 24 708
 bpriesem@online.no

NFU Troms Fylkeslag
 v/ Anne Marie Bakken
 Dalnes, 9475 Borkenes
 916 98 512
 amsbakken@gmail.com

NFU Finnmark Fylkeslag
 v/ Frid Tellefsen Svineng
 Boks 187
 9735 Karasjok
 909 36 156
 nfufinnmark@hotmail.com

RETURADRESSE:

Samfunn for alle

Postboks 8953 Youngstorget
0028 Oslo

Landsstyremøte

Endelig kunne vi ha et fysisk møte med det nye landsstyret. Lørdag 5. og søndag 6. juni var hele landsstyret, samt ledsager og to fra administrasjonen, samlet i kontorlokalene til NFU. Vi har blitt flinke til å holde og delta på nettmøter, men det er noe helt annet å kunne møtes. Spesielt når man ikke har møtt hverandre tidligere og skal bli kjent.

Det var en rekke viktige saker på dagsorden, men en av de viktigste var arbeidet som skal gjøres for å styrke NFU som organisasjon. Styrke alle våre lokal- og fylkeslag slik at de står bedre rustet til å kunne utføre sine oppgaver. Det er satt sammen en arbeidsgruppe som skal starte sitt arbeid før sommeren. Det blir spennende å følge gruppens arbeid videre.

Andre temaer som stod på dagsorden var blant annet NFUs økonomi, vårt internasjonale solidaritetsarbeid, det kommende Stortingsvalget og høstens ledersamling.

Nå tar landsstyret sommerferie, men møtes igjen i midten av august.

ADVOKATFIRMAET
KRAMÅS

"Vi har bred erfaring i alle rettsforhold som gjelder mennesker med utviklingshemming, og bistår i saker i hele landet."

- Omsorgstjenester
- Trygdeytelser
- Vergemål
- Dagtilbud og tilrettelagt arbeid
- Arv og testament
- Helsetjenester
- Erstatning
- Skole og undervisning

KRISTIN KRAMÅS

481 65 111
kristin@kramaas.no

PETTER KRAMÅS

901 37 450
petter@kramaas.no

KONTORER

C J Hambros plass 5, 0164 Oslo
Storgata 50, 1555 Son

www.KRAMAAS.no